

3. Výběrové šetření osob se zdravotním postižením VŠPO 13

3.1. Základní charakteristiky osob se zdravotním postižením v porovnání s celkovou populací ČR

Cílem tohoto šetření bylo zjistit, a následně i podrobit zevrubnější analýze, následující informace:

- základní charakteristiky zdravotně postižených osob v ČR, a to podle pohlaví a věku (včetně porovnání zjištěných údajů s celkovou populací ČR),
- vzdělanostní úroveň, rodinný stav, ekonomickou aktivitu a bydlení (včetně bydlení v zařízeních sociální péče) osob se zdravotním postižením,
- zdravotní situaci osob se zdravotním postižením – typ, příčinu, délku a míru zdravotního postižení, potřebu pomůcek, důsledky zdravotního postižení, rozsah zajištění pomoci a potřeby péče,
- pobírání dávek sociálního zabezpečení.

Tabulka č. 1: Základní charakteristiky zdravotně postižených osob v ČR

	Počet obyvatel (stav k 31.12.2012) *	Počet zdravotně postižených osob ***
Celkem	10 516 125	1 077 673
Pohlaví **		
Muži	5 164 349	512 761
Ženy	5 351 776	564 912
Věkové složení obyvatel		
0 - 14 let	1 560 296	64 307
15 - 29 let	1 881 844	65 143
30 - 44 let	2 495 730	109 947
45 - 59 let	2 075 490	206 891
60 - 74 let	1 794 618	333 211
75 +	708 147	298 174

* Zdroj dat: [www.czso.cz/Kód: e-4003-13](http://www.czso.cz/Kód:e-4003-13)-Věkové složení obyvatel k 31.12.2012

** Pohlaví: platí pro všechny další tabulky

*** Narození do 31.12.2012

Z výsledků šetření vyplývá základní skutečnost, že z celkového počtu obyvatel ČR k 31. 12. 2012 bylo celkem **1 077 673 osob se zdravotním postižením**, tj. 10,2% (pokud bychom tento počet osob se zdravotním postižením pro úplnost porovnali s celkovým počtem obyvatel ČR k 30. 6. 2013, tedy k období, kdy probíhala hlavní fáze sběru dotazníků, docházíme ke stejnému výslednému podílu – relativně malý rozdíl v počtu obyvatel ČR ve dvou uváděných koncových stavech je dán absolutně nízkým poklesem obyvatel v počtu cca 3 200 osob).

Pokud se na osoby se zdravotním postižením podíváme z hlediska podílu mužů a žen na počtu všech zdravotně postižených osob, pak **vyšší podíl byl zjištěn u žen (52,4%)**, zatímco mužů činí 47,6%. Z pohledu podílu osob se zdravotním postižením (v členění podle pohlaví) na celkové populaci ČR podle pohlaví **byl vyšší podíl zjištěn opět u žen (10,6%)**, zatímco mužů činí 9,9%.

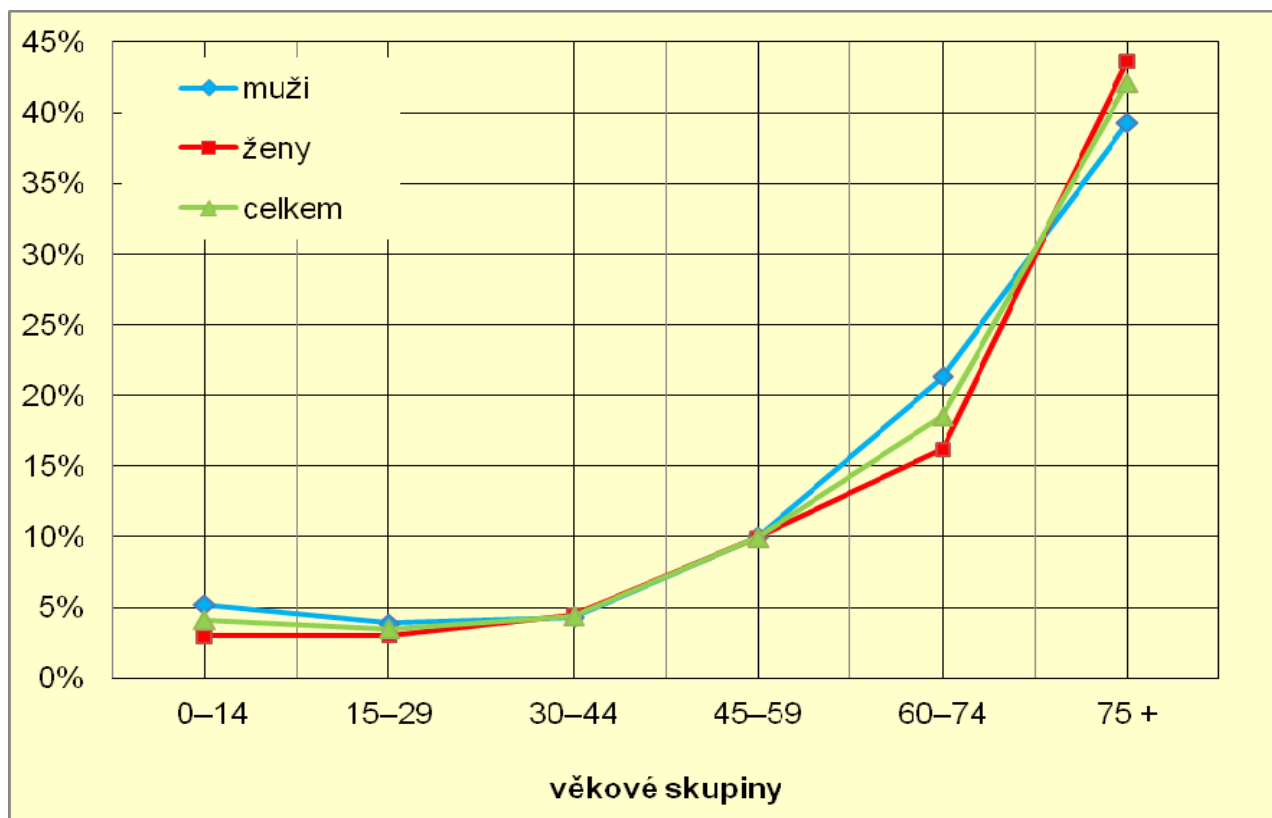
Věková struktura osob se zdravotním postižením má šest základních věkových skupin. Obecně je možné konstatovat skutečnost (bez ohledu na hledisko pohlaví), že **nejvyšší počet osob se zdravotním postižením se vyskytuje v posledních dvou věkových kategoriích (60 – 74 let a 75 +)**. Relativně silně je ještě zastoupena věková kategorie 45 – 59 let.

3.2. Osoby se zdravotním postižením podle věku a pohlaví v porovnání s celkovou populací ČR

Z pohledu podílu zdravotně postižených osob na celkové populaci ČR, zjišťovaného za muže, ženy a celek v šesti věkových skupinách, byl **celkově nejvyšší podíl** zaznamenán v **poslední věkové kategorii** (75 +), u které **činí 42,1%** (podíl mužů pak 39,3% a žen 43,6%). V ostatních nižších věkových skupinách, kromě ještě druhé nejsilněji zastoupené věkové skupiny 60 – 74 let, byly zjištěny výrazně nižší podíly.

Právě uváděné výsledky názorně ukazuje graf č. 1.

Graf č. 1: Podíl počtu osob se zdravotním postižením v celkové populaci ČR podle pohlaví a věkových skupin

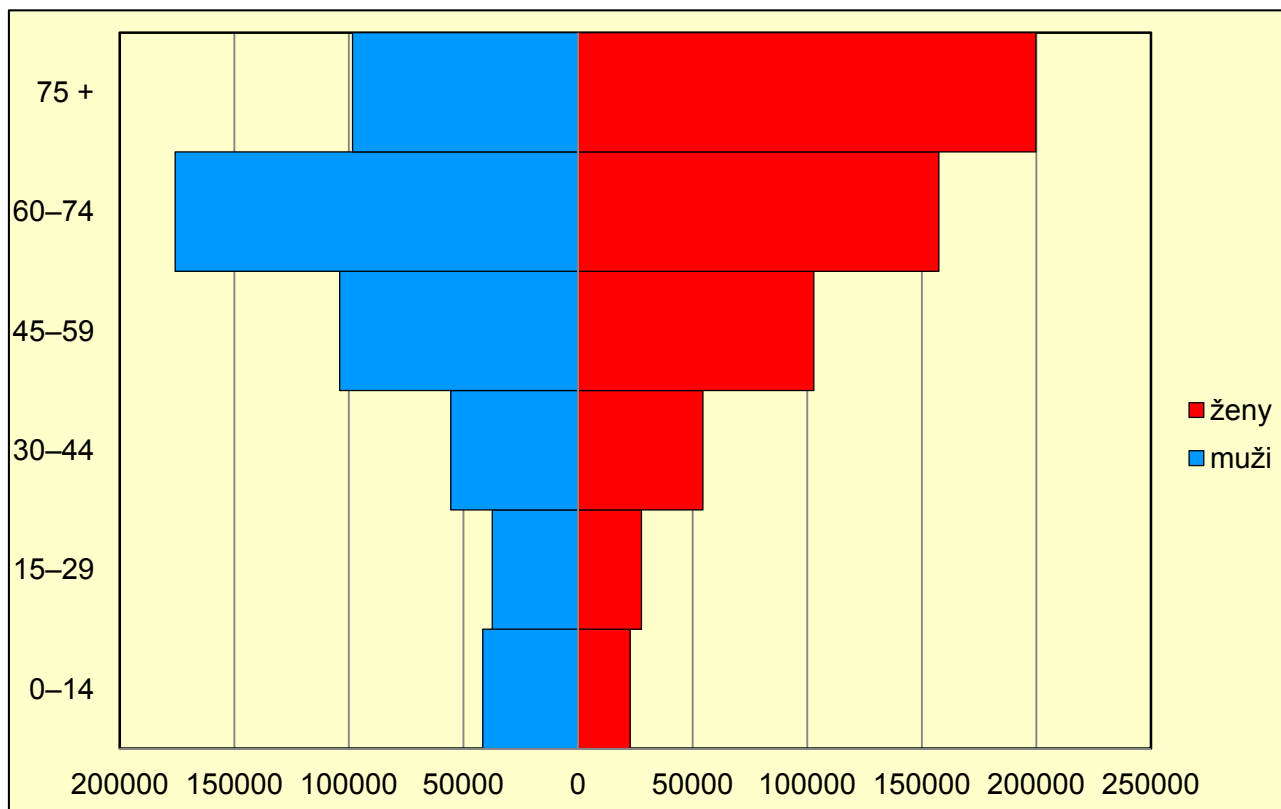

Na dokreslení situace osob se zdravotním postižením v jednotlivých věkových kategoriích mužů a žen je zajímavé se ještě podívat na jejich **absolutní počty** (viz tabulka č. 2 a graf č. 2).

Tabulka č. 2: Věková struktura zdravotně postižených osob a celkové populace ČR podle pohlaví

Věková skupina	Počet zdravotně postižených osob v populaci *	Počet obyvatel k 31.12.2012 *	Podíl zdravotně postižených osob v populaci
Muži			
0 - 14	41 598	800 529	5,2
15 - 29	37 473	965 010	3,9
30 - 44	55 504	1 283 105	4,3
45 - 59	103 979	1 041 525	10,0
60 - 74	175 793	823 719	21,3
75 +	98 414	250 461	39,3
Celkem	512 761	5 164 349	9,9
Ženy			
0 - 14	22 710	759 767	3,0
15 - 29	27 670	916 834	3,0
30 - 44	54 443	1 212 625	4,5
45 - 59	102 912	1 033 965	10,0
60 - 74	157 418	970 899	16,2
75 +	199 760	457 686	43,6
Celkem	564 912	5 351 776	10,6
Celkem			
0 - 14	64 307	1 560 296	4,1
15 - 29	65 143	1 881 844	3,5
30 - 44	109 947	2 495 730	4,4
45 - 59	206 891	2 075 490	10,0
60 - 74	333 211	1 794 618	18,6
75 +	298 174	708 147	42,1
Celkem	1 077 673	10 516 125	10,2

* Zdroj dat: Tabulka č. 1

Graf č. 2: Věková struktura osob se zdravotním postižením v celkové populaci

Téměř srovnatelné jsou počty mužů a žen ve dvou věkových skupinách (30 – 44 a 45 – 59 let), a v podstatě i u věkové skupiny 60 – 74 let. Na druhé straně se poměrně významněji od sebe liší nejnižší a nejvyšší věkové skupiny (0 – 14 let a 15 – 75 +).

3.3. Nejvyšší dosažené vzdělání u osob se zdravotním postižením

Celosvětově se uplatňující vědecko-technický a společenský rozvoj obecně klade výrazně vyšší nároky na komplexní vědomosti a znalosti jednotlivců ve společnosti. Vzdělanostní úroveň obyvatelstva se v podstatě stává dominujícím faktorem, zásadně ovlivňujícím celkovou ekonomickou, sociální i kulturní úroveň společnosti.

V tomto směru hraje významnou roli rovný přístup ke vzdělání všech obyvatel ČR, zdravotně postižené občany samozřejmě nevyjímaje. Zapojení těchto našich handicapovaných spoluobčanů do vzdělávacího procesu ve všech jeho základních formách v rámci systému celoživotního vzdělávání (formální, neformální a informální) je pak i předpokladem jejich plnohodnotného sociálního začleňování do společnosti a získání takového postavení v ní, které odpovídá jejich schopnostem a potřebám, pochopitelně s přihlédnutím k možnostem státu a jím řízených relevantních institucí.

Rozhodující pohledy na problematiku vzdělání, dosaženého osobami se zdravotním postižením, je možné získat z údajů v následující tabulce č. 3.

Tabulka č. 3: Vzdělání zdravotně postižených osob podle věku (15 let a více) a pohlaví

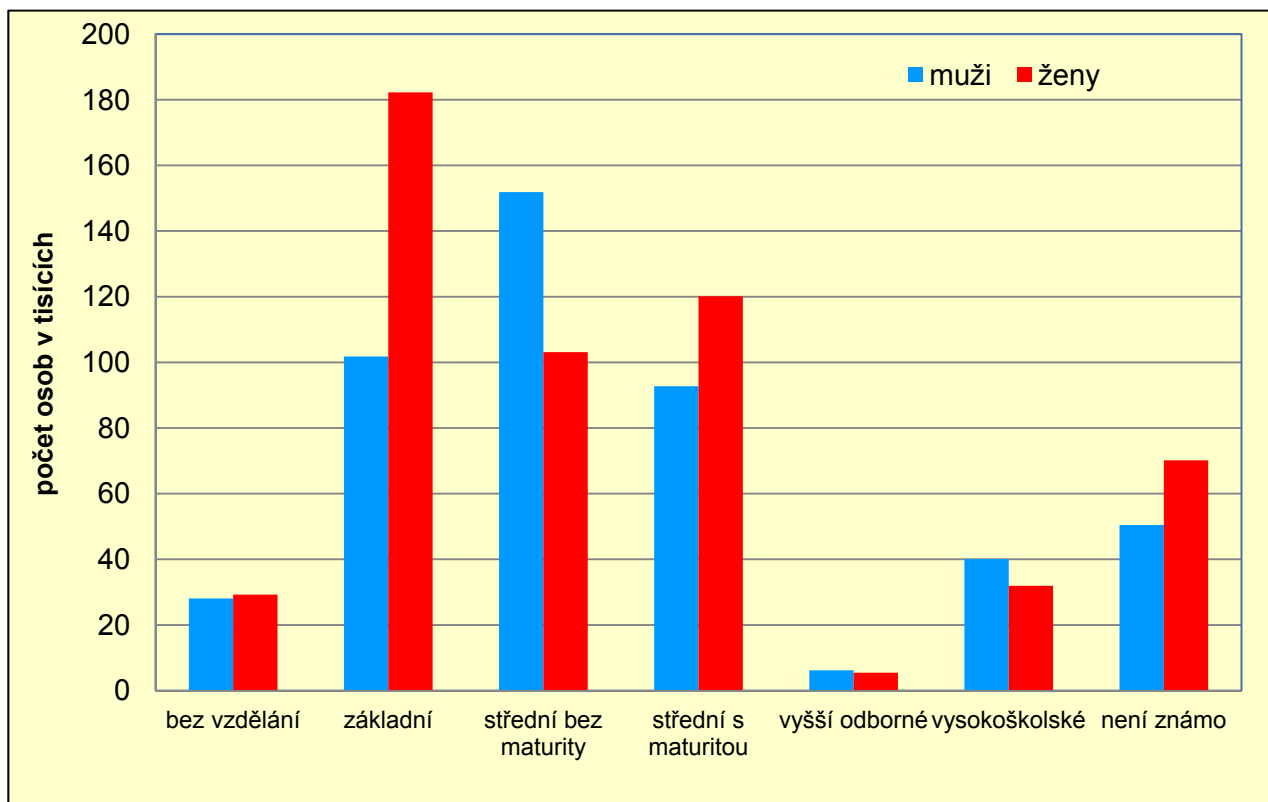
Věková skupina	Bez vzdělání	Nejvyšší dosažené vzdělání						Celkem
		základní	střední		vyšší odborné	vysokoškolské	není známo	
			bez maturity	s maturitou				
Muži								
15 - 29	8 126	17 778	3 948	6 229	40	594	758	37 473
30 - 44	10 454	11 928	16 319	8 787	963	4 654	2 400	55 504
45 - 59	4 053	21 854	39 247	18 458	1 398	9 903	9 065	103 979
60 - 74	5 052	30 555	65 757	36 037	2 600	13 200	22 592	175 793
75 +	409	19 682	26 610	23 195	1 205	11 695	15 618	98 414
Celkem	28 095	101 797	151 881	92 705	6 207	40 047	50 432	471 163
Ženy								
15 - 29	6 071	13 270	2 277	3 586	450	1 199	817	27 670
30 - 44	8 058	9 514	11 152	15 934	648	5 745	3 393	54 443
45 - 59	6 356	27 508	22 132	28 381	1 802	6 917	9 815	102 912
60 - 74	3 907	47 723	36 545	39 374	1 325	9 046	19 498	157 418
75 +	4 845	84 212	30 987	32 838	1 246	8 996	36 635	199 760
Celkem	29 237	182 227	103 094	120 113	5 471	31 904	70 158	542 203
Celkem								
15 - 29	14 197	31 048	6 226	9 814	490	1 793	1 574	65 143
30 - 44	18 512	21 441	27 471	24 720	1 611	10 399	5 792	109 947
45 - 59	10 409	49 362	61 380	46 839	3 200	16 820	18 879	206 891
60 - 74	8 959	78 278	102 302	75 411	3 926	22 246	42 090	333 211
75 +	5 254	103 894	57 597	56 033	2 451	20 692	52 253	298 174
Celkem	57 332	284 024	254 975	212 818	11 678	71 950	120 589	1 013 366

Z tabulky je u celkových hodnot patrné, že nejsilnější zastoupení mají tři stupně (základní, střední bez maturity a s maturitou), které ve svém souhrnu činí **74,2%** z celku (v tom pak je nejvyšší podíl základního vzdělání – 28,0%). Na straně druhé oba póly intervalu šesti základních stupňů vzdělání se vyznačují podstatně nižšími podíly (bez vzdělání – 5,7% a vyšší odborné a vysokoškolské souhrnně – 8,3%). Vezmeme-li ještě v úvahu **souhrnný podíl tří nejnižších stupňů** (bez vzdělání, základní a střední bez maturity), zjistíme, že **téměř 60% osob se zdravotním postižením se pohybuje na této vzdělanostní úrovni** (nutno ještě poznamenat, že veškeré uvedené podíly v této části analýzy by byly obecně ještě o něco málo vyšší, pokud bychom vyloučili odpovědi „není známo“ a bez nich bychom zjištěné hodnoty porovnávali k výpočtové základně 100%).

Pokud se na tuto problematiku podíváme z hlediska pohlaví, dá se říci, že to, co platí o celku, platí s jistými, nepříliš výraznými odchylkami i pro muže a ženy. Znamená to, že tři nejsilněji zastoupené stupně (základní, střední bez maturity a s maturitou) mají značnou převahu nad zbývajícími – **u mužů 73,5% a u žen 74,8%**. Zajímavé v této souvislosti je ještě zjištění, že **podíl vysokoškolského vzdělání (z celku) má 8,5% mužů oproti 5,9% žen**; nakonec i **v dosaženém základním vzdělání jsou na tom lépe muži než ženy (jen cca 22% mužů, zatímco žen 34%)**. Pokud ještě k základnímu vzdělání připočteme střední vzdělání bez maturity, pak se u obou pohlaví dostaneme prakticky ke stejnému podílu překračujícímu mírně 50% (muži 54%, ženy 53%). Při porovnání úrovně „bez vzdělání“ jsou na tom zhruba obě pohlaví stejně (muži 6,0%, ženy 5,4%).

Uváděné údaje (s rozlišením na muže a ženy), názorněji vyjádřené v absolutních počtech, jsou patrné z následujícího grafu.

Graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání zdravotně postižených osob podle pohlaví
(v absolutním vyjádření)

Z následující tabulky č. 4 je možné si udělat rámcovou představu o dosaženém vzdělání zdravotně postiženými osobami a celkovou populací ČR v hrubší věkové struktuře čtyř skupin (s ohledem na výstupy posledního sčítání lidu byla tomuto přizpůsobena i věková struktura u zdravotně postižených osob – kategorie 60 + je souhrnem věkové kategorie 60 – 74 a 75 + let).

Na doplnění výše uváděných výstupů ze šetření je potřebné se ještě zmínit o dalším kritériu, kterým je nejvyšší dosažené vzdělání osob se zdravotním postižením, a to ve vztahu k jejich vrozenému či získanému postižení. U vrozeného zdravotního postižení převládají dva nejnižší stupně (bez vzdělání – 33,4% a základní vzdělání – 33,0%), které představují v součtu přesně dvě třetiny z celku. Z ostatních úrovní dosaženého vzdělání stojí ještě za zmínku střední vzdělání bez maturity (11,2%) a s maturitou (10,7%). Pokud se podíváme na podíly jednotlivých stupňů vzdělání u získaného typu postižení, naprosto rozhodující je podíl základního vzdělání (54,4%); na druhé straně podíl kategorie bez vzdělání činil pouze 8,7%. Z ostatních stupňů vzdělání byl větší podíl zjištěn ještě u středního vzdělání s maturitou (19,2%).

Tabulka č. 4: Porovnání nejvyššího dosaženého vzdělání u zdravotně postižených osob a celkové populace ČR podle věku (15 let a více) a pohlaví

Věková skupina	Bez vzdělání	Nejvyšší dosažené vzdělání						Celkem
		základní	střední		vyšší odborné	vysokoškolské	není známo	
			bez maturity	s maturitou				
Zdravotně postižené osoby (absolutní četnost)								
15 - 29	14 197	31 048	6 226	9 814	490	1 793	1 574	65 143
30 - 44	18 512	21 441	27 471	24 720	1 611	10 399	5 792	109 947
45 - 59	10 409	49 362	61 380	46 839	3 200	16 820	18 879	206 891
60 +	14 213	182 172	159 899	131 444	6 376	42 938	94 343	631 385
Celkem	57 332	284 024	254 975	212 818	11 678	71 950	120 589	1 013 366
Zdravotně postižené osoby (v procentech)								
15 - 29	21,8	47,7	9,6	15,1	0,8	2,8	2,4	100,0
30 - 44	16,8	19,5	25,0	22,5	1,5	9,5	5,3	100,0
45 - 59	5,0	23,9	29,7	22,6	1,5	8,1	9,1	100,0
60 +	2,3	28,9	25,3	20,8	1,0	6,8	14,9	100,0
Celkem	5,7	28,0	25,2	21,0	1,2	7,1	11,9	100,0
Počet obyvatel celkem (absolutní četnost)*								
15 - 29	8 142	561 965	348 382	637 561	37 330	221 981	153 234	1 968 595
30 - 44	10 881	144 998	871 783	843 611	44 541	388 618	147 139	2 451 571
45 - 59	10 512	249 919	846 237	609 043	13 021	287 743	86 281	2 102 756
60 +	12 097	611 850	881 878	580 510	22 096	215 545	65 107	2 389 083
není známo	752	2 870	3 832	2 276	123	844	24 930	35 627
Celkem	42 384	1 571 602	2 952 112	2 673 001	117 111	1 114 731	476 691	8 947 632
Počet obyvatel celkem (v procentech)								
15 - 29	0,4	28,5	17,7	32,4	1,9	11,3	7,8	100,0
30 - 44	0,4	5,9	35,6	34,4	1,8	15,9	6,0	100,0
45 - 59	0,5	11,9	40,2	29,0	0,6	13,7	4,1	100,0
60 +	0,5	25,6	36,9	24,3	0,9	9,0	2,7	100,0
není známo	2,1	8,1	10,8	6,4	0,3	2,4	70,0	100,0
Celkem	0,5	17,6	33,0	29,9	1,3	12,5	5,3	100,0

* Zdroj dat: Výsledky sčítání lidu 2011

Z hodnot uvedených v tabulce obecně vyplývá nepříznivá skutečnost, kterou je **nižší vzdělanostní úroveň osob se zdravotním postižením oproti celkové populaci ČR**. Porovnáme-li jen celkové procentní podíly mezi oběma skupinami, bez ohledu na jednotlivé věkové skupiny, pak nejhorší stav je v kategorii základního vzdělání (+ 10,4 procentních bodů), následovaný stupněm středního vzdělání s maturitou (- 8,9 procentních bodů) a zakončený vysokoškolským vzděláním (-5,4 procentních bodů) a kategorií „bez vzdělání“ (+ 5,2 procentních bodů). Pokud provedeme kumulaci pěti ze všech šesti stupňů nejvyššího dosaženého vzdělání na obou stranách pomyslného intervalu, pak **součet dvou nejnižších stupňů (bez vzdělání a základní vzdělání) činí celkem plus 15,6 procentních bodů, zatímco na druhé straně součet tří nejvyšších stupňů (střední s maturitou, vyšší odborné a vysokoškolské) je celkem minus 14,4 procentních bodů** (v obou případech v neprospěch zdravotně postižených osob).

3.4. Rodinný stav osob se zdravotním postižením

Rodinný stav je poměrně důležitým indikátorem, který nám poskytuje určitou představu o zázemí zdravotně postižených osob, vyznačujícího se buď potřebnou péčí partnera (alespoň ve většině případů), anebo naopak potřebou péče ze strany dalších osob, příp. ústavů sociální péče.

Základní numerické hodnoty nám ukazuje následující tabulka č. 5.

Tabulka č. 5: Rodinný stav zdravotně postižených osob podle věku a pohlaví

Věková skupina	Rodinný stav					Celkem
	svobodný/á	ženatý/ vdaná *	ovdovělý/á *	rozvedený/á *	není známo	
Muži						
0 - 14	41 598	0	0	0	0	41 598
15 - 29	35 983	1 072	0	0	419	37 473
30 - 44	30 680	17 491	0	5 193	2 140	55 504
45 - 59	24 413	56 589	1 318	17 004	4 655	103 979
60 - 74	13 020	119 600	15 449	18 840	8 883	175 793
75 +	2 313	57 622	33 361	3 297	1 821	98 414
Celkem	148 006	252 374	50 128	44 335	17 917	512 761
Ženy						
0 - 14	22 710	0	0	0	0	22 710
15 - 29	24 743	1 839	554	380	153	27 670
30 - 44	19 652	25 526	278	7 287	1 701	54 443
45 - 59	10 981	57 431	5 242	25 236	4 023	102 912
60 - 74	8 883	72 783	45 218	22 437	8 096	157 418
75 +	5 338	29 991	150 160	7 050	7 221	199 760
Celkem	92 307	187 570	201 452	62 390	21 193	564 912
Celkem						
0 - 14	64 307	0	0	0	0	64 307
15 - 29	60 726	2 911	554	380	572	65 143
30 - 44	50 332	43 017	278	12 480	3 840	109 947
45 - 59	35 394	114 019	6 560	42 240	8 677	206 891
60 - 74	21 904	192 384	60 668	41 278	16 979	333 211
75 +	7 651	87 613	183 521	10 347	9 042	298 174
Celkem	240 314	439 944	251 580	106 724	39 110	1 077 673

* Včetně registrovaného partnerství

Z uvedených údajů je zřejmé, že naprosto **nejpočetnější skupinou** (v celkovém vyjádření) je **rodinný stav ženatý/vdaná**, jehož podíl na celku je téměř **41%**. Na druhém resp. třetím místě jsou váhově si velmi blízké skupiny (v úrovni cca 22 – 23%) – ovdovělý/á a svobodný/á, zatímco nejnižší zastoupení bylo zjištěno ve skupině rodinného stavu rozvedený/á.

Z pohledu pohlaví není již zmíněné pořadí totožné – zatímco v souhrnu nejsilněji zastoupená skupina ženatý/vdaná je rovněž tou nejsilnější u mužů (cca 49% z celku), naopak u žen je až na druhém místě, kdy první pořadí zaujímá rodinný stav ovdovělý/á – cca 36%. Zajímavé je rovněž zjištění, že v kategorii svobodný/á má mužská část osob se zdravotním postižením mnohem silnější zastoupení (o cca 13 procentních bodů více než je tomu u žen).

Z následující tabulky č. 6 je možné si opět jako u indikátoru nejvyššího dosaženého vzdělání udělat rámcovou představu o rodinném stavu zdravotně postižených osob v porovnání s celkovou populací ČR.

Tabulka č. 6: Porovnání rodinného stavu u zdravotně postižených osob a celkové populace ČR podle věku a pohlaví (v procentech)

Věková skupina	Rodinný stav				
	svobodný/á	ženatý/ vdaná**	ovdovělý/á **	rozvedený/á **	není známo
Muži se zdravotním postižením					
0 - 14	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15 - 29	96,0	2,9	0,0	0,0	1,1
30 - 44	55,3	31,5	0,0	9,4	3,9
45 - 59	23,5	54,4	1,3	16,4	4,5
60 - 74	7,4	68,0	8,8	10,7	5,1
75+	2,3	58,6	33,9	3,4	1,9
Muži v populaci celkem *					
0 - 14	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15 - 29	92,5	6,6	0,0	0,6	0,3
30 - 44	34,3	53,4	0,2	11,8	0,3
45 - 59	10,4	68,2	1,4	19,8	0,2
60 - 74	4,6	77,0	6,2	12,0	0,1
75+	2,6	67,7	24,7	4,8	0,1
není známo	56,0	11,0	1,2	4,2	27,5

Ženy se zdravotním postižením					
0 - 14	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15 - 29	89,4	6,6	2,0	1,4	0,6
30 - 44	36,1	46,9	0,5	13,4	3,1
45 - 59	10,7	55,8	5,1	24,5	3,9
60 - 74	5,6	46,2	28,7	14,3	5,1
75+	2,7	15,0	75,2	3,5	3,6
Ženy v populaci celkem *					
0 - 14	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15 - 29	84,8	13,5	0,0	1,4	0,3
30 - 44	20,4	61,7	0,9	16,8	0,2
45 - 59	4,4	67,2	6,3	21,9	0,2
60 - 74	2,7	57,2	26,3	13,7	0,1
75+	2,5	20,7	69,4	7,5	0,1
není známo	61,9	11,1	5,9	4,3	16,9

* Zdroj dat: Výsledky sčítání lidu 2011

** Včetně registrovaného partnerství

Z podílů u jednotlivých skupin podle rodinného stavu se dá obecně odvodit skutečnost, že **většina hodnot u zdravotně postižených osob koreluje s hodnotami celkové populace ČR** (odchyly nejsou příliš významné).

3.5. Bydlení osob se zdravotním postižením

Indikátor bydlení u osob se zdravotním postižením úzce navazuje na předchozí ukazatel rodinného stavu. Protože lze předpokládat, že značná část osob se zdravotním postižením tráví většinu času doma, je pro tyto spoluobčany důležité mít kvalitní bydlení (vč. vybavení domácnosti), které do značné míry předurčuje míru soběstačnosti těchto osob.

V této části analýzy je problematika bydlení rozdělena do tří základních bloků:

- bydlení ve společné domácnosti s další osobou
- bydlení z hlediska pohlaví, věku a typu postižení a
- bydlení v zařízeních sociální péče (podle zřizovatele a kapacity zařízení).

Nejdříve se zaměříme na první typ bydlení, kterým je domácnost společně sdílená s další osobou.

Tabulka č. 7: Bydlení ve společné domácnosti s další osobou podle věku a pohlaví (možnost více odpovědí)

Věková skupina	Vztah k osobě se zdravotním postižením								
	žije sám/sama	manžel/ka*	druh/družka**	rodič	prarodič	syn/dcera	vnuč/vnučka	jiná osoba	není známo
Muži									
0 - 14	0	0	0	40 646	760	0	0	2 009	0
15 - 29	1 266	1 072	736	29 752	1 833	574	0	4 042	661
30 - 44	8 098	17 014	6 739	16 140	148	9 048	0	6 158	1 304
45 - 59	18 748	54 442	7 743	9 775	0	19 955	267	5 200	2 314
60 - 74	26 292	116 360	9 083	3 263	0	18 243	2 449	8 344	4 286
75 +	19 544	54 738	2 921	64	0	16 103	4 679	3 856	486
Celkem	73 948	243 625	27 222	99 640	2 741	63 923	7 394	29 609	9 051
Ženy									
0 - 14	0	0	0	21 436	809	0	0	1 683	0
15 - 29	951	1 749	1 208	20 009	855	2 092	0	3 625	0
30 - 44	4 180	24 814	5 521	11 583	378	19 650	51	2 276	858
45 - 59	14 374	55 860	7 745	5 917	120	28 384	2 772	3 784	1 252
60 - 74	43 796	70 827	3 386	2 326	0	24 646	6 398	6 162	7 655
75 +	81 184	28 524	1 205	98	0	61 623	13 618	14 237	2 550
Celkem	144 485	181 773	19 066	61 368	2 163	136 395	22 839	31 766	12 314
Celkem									
0 - 14	0	0	0	62 082	1 570	0	0	3 692	0
15 - 29	2 217	2 820	1 944	49 761	2 688	2 665	0	7 667	661
30 - 44	12 278	41 827	12 261	27 723	526	28 698	51	8 434	2 162
45 - 59	33 122	110 302	15 488	15 692	120	48 339	3 038	8 983	3 566
60 - 74	70 088	187 187	12 469	5 589	0	42 889	8 847	14 506	11 940
75 +	100 727	83 262	4 126	162	0	77 726	18 296	18 094	3 036
Celkem	218 433	425 398	46 288	161 008	4 904	200 317	30 233	61 375	21 365

* Včetně registrovaného partnerství

** Včetně rozvedené osoby žijící nadále s bývalou manželkou/manželem

Před vlastním vyhodnocením dat je nutné zdůraznit skutečnost, že v osmi skupinách vztahu k osobě se zdravotním postižením se poměrně často vyskytují různé kombinace, což vyplývá i z upřesnění v názvu tabulky (možnost více odpovědí).

Hodnotíme-li nejdříve celkové výstupy, pak se na prvním místě ve vztahu k osobě se zdravotním postižením objevuje manžel/ka (podíl z celku **36,4%**). Druhé pořadí je u skupiny žije sám/sama (18,7%), následované na třetím místě vztahem syn/dcera (17,1%) a na čtvrtém místě vztahem rodič (13,8%). Zbývající čtyři skupiny vztahu k osobě se zdravotním postižením (vč. odpovědí není známo) jsou víceméně marginální, neboť součtově tvoří pouhých 14%.

Z hlediska obou pohlaví se dá říci, že rodinný stav manžel/ka je i u obou pohlaví na první pozici, i když významně vyšší podíl z celku byl zjištěn u mužů (43,7%) - u žen jen 29,7%. Druhé až čtvrté pořadí v zásadě kopíruje situaci uváděnou u sumárních hodnot s menšími odchylkami – pouze u kategorie rodič je významnější rozdíl v pořadí (o 2 pořadí), kdy u mužů tento podíl činí 17,9% (2. pořadí) a u žen 10,0% (4. pořadí).

V další části budeme pozornost věnovat typu bydlení z hledisek pohlaví, věku a typu postižení zdravotně handicapovaných občanů.

Tabulka č. 8 : Bydlení z hlediska pohlaví, věku a typu postižení

	Typ bydlení											Celkem
	byť v běžném domě		byť ve specializovaném domě		chráněné bydlení	podporované bydlení	lůžko v zařízení sociální péče	jiné pobytové služby	bez domova	není známo		
	standardní byť	zvláštního určení	zvláštního určení	s pečovatelskou službou								
					zvláštního určení	zvláštního určení	zvláštního určení	s pečovatelskou službou				
Pohlaví												
muži	423 080	30 171	456	1 263	3 410	2 896	56	25 781	1 670	721	23 256	512 761
ženy	438 711	42 380	107	1 036	11 712	3 747	0	43 077	2 124	0	22 018	564 912
Celkem	861 791	72 551	562	2 299	15 122	6 643	56	68 859	3 794	721	45 273	1 077 673
Věkové skupiny												
0 - 14	60 729	1 564	37	117	0	0	0	355	264	0	1 241	64 307
15 - 29	53 922	4 886	0	136	46	504	0	4 040	172	192	1 246	65 143
30 - 44	89 737	7 247	23	473	433	676	56	6 901	427	323	3 650	109 947
45 - 59	175 920	12 236	71	285	510	531	0	5 837	1 550	119	9 831	206 891
60 - 74	272 296	21 721	59	350	3 645	2 479	0	13 992	442	87	18 140	333 211
75 +	209 187	24 898	373	938	10 488	2 452	0	37 734	938	0	11 165	298 174
Celkem	861 791	72 551	562	2 299	15 122	6 643	56	68 859	3 794	721	45 273	1 077 673
Typ postižení												
tělesné *	142 277	16 738	71	861	2 412	158	0	3 027	70	0	3 748	169 362
zrakové *	13 466	1 778	0	0	152	0	0	144	0	0	327	15 867
sluchové *	12 013	426	0	177	46	0	0	195	86	0	994	13 937
mentální *	24 664	1 112	0	406	243	868	0	7 441	341	0	1 196	36 271
duševní *	42 721	784	37	0	46	526	17	3 028	494	250	1 344	49 246
vnitřní *	192 483	4 461	25	87	1 558	0	0	2 249	96	219	8 687	209 865
jiné *	6 588	2 762	0	0	0	0	0	19	0	0	0	9 369
vícenásobné	427 579	44 491	429	767	10 666	5 090	40	52 756	2 708	252	28 977	573 756
Celkem	861 791	72 551	562	2 299	15 122	6 643	56	68 859	3 794	721	45 273	1 077 673

* Pouze osoby s jediným typem postižení

Z tabulky vyplývá, že naprosto **dominantní pozici zaujímá standardní byt** (v běžném domě), který jako typ bydlení uvedlo **80%** zdravotně postižených spoluobčanů (rozložení mezi muži a ženami je téměř totožné). Druhá pozice byla zjištěna u bezbariérového bytu (6,7%), třetí pak u lůžek v zařízeních sociální péče (6,4%). Zbývajících sedm typů bydlení, pokrývajících celkem cca 7%, je zcela okrajových. Pokud se na nejsilněji zastoupenou formu bydlení podíváme z hlediska věkových kategorií (bez rozlišení pohlaví), pak prakticky tři čtvrtiny (přesně 76,3%) se vyskytují ve třech věkových kategoriích (45 + let).

Na tomto místě se ukazuje, jaké jsou skutečné podmínky bydlení osob se zdravotním postižením. Povšimněme si toho, že například bezbariérových bytů užívá, jak je již výše uvedeno, necelých 7% těchto spoluobčanů. Když navíc vezmeme do úvahy další typy bydlení, které je možné považovat pro ně jako vhodné k zajištění kvalitního života, dostaneme podíl pouhých 2,3% (v tom je pak nejvyšší podíl u bytů s pečovatelskou službou – 1,4%).

Pokud je v této souvislosti hodnotícím kritériem **typ postižení**, zmíníme se o něm v části týkající se problematiky zdravotního postižení handicapovaných občanů.

Poslední typ bydlení, který podrobíme hlubší analýze, je bydlení v zařízeních sociální péče (včetně průměrné délky pobytu v těchto zařízeních podle pohlaví a věku).

Tabulka č. 9: Počet osob se zdravotním postižením bydlících v zařízeních sociální péče (podle zřizovatele a kapacity zařízení)

Zřizovatel zařízení	Počet lůžek/míst v zařízení						Celkem
	do 20	21 - 50	51 - 100	101 - 200	více než 200	neuvedeno	
stát	353	471	386	1 633	0	70	2 913
kraj	1 394	4 383	17 508	8 074	513	81	31 953
obec	989	2 027	7 834	7 101	2 780	1 070	21 802
církev	244	8 528	416	0	0	0	9 188
soukromý subjekt	613	1 468	698	0	0	86	2 865
jiné	109	0	0	0	0	0	109
neuvedeno	0	0	0	0	30	0	30
Celkem osob *	3 594	16 878	26 841	16 808	3 323	1 416	68 859
v procentech							
státní	0,5	0,7	0,6	2,4	0,0	0,1	4,2
krajské	2,0	6,4	25,4	11,7	0,7	0,1	46,4
obecní	1,4	2,9	11,4	10,3	4,0	1,6	31,7
církevní	0,4	12,4	0,6	0,0	0,0	0,0	13,3
soukromé	0,9	2,1	1,0	0,0	0,0	0,1	4,2
jiné	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
neuvedeno	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Celkem	5,2	24,5	39,0	24,4	4,8	2,1	100,0

* Předpoklad je, že počet lůžek/míst znamená 100%-ní obsazenost (kapacita zařízení)

Obecně se dá říci, že řada osob se zdravotním postižením se bez života v zařízeních sociální péče neobejde (alespoň po časově omezenou dobu). Protože se jedná velmi často o úseky jejich životů počítané na roky, je velmi důležité z hlediska všech zřizovatelů těchto zařízení dbát na kvalitu takového typu bydlení a vytvářet postupně podmínky pro zvyšování kvality života v těchto zařízeních.

Nejvyšší podíl na celkové kapacitě mají zařízení **s počtem lůžek/míst 51 – 100 (39,0%)**, dále na přibližně stejné úrovni jsou zařízení s počtem lůžek/míst 21 – 50 (24,5%) a 101 – 200 (24,4%). Zbývajících možností (do 20 lůžek/míst, více než 200 lůžek/míst a neuvedeno) tvoří celkem cca 12%-ní podíl.

Z hlediska zřizovatele těchto zařízení mají **převládající podíl kraje (46,4%) a obce (31,7%)**, tedy něco málo přes tři čtvrtiny celku. Poměrně vysoký je i podíl církví (13,3%). Zbývající typy zřizovatelů (vč. státu a soukromých subjektů), jejichž podíl činí souhrnně necelých 9%, jsou jen spíše doplňkovou záležitostí.

Na závěr tohoto posledního bloku problematiky bydlení zdravotně postižených osob je praktické doplnit u zařízení sociální péče ještě jeden pohled, kterým je **průměrná délka pobytu v těchto zařízeních**.

Tabulka č. 10: Průměrná délka pobytu v zařízeních sociální péče podle pohlaví a věku

Věková skupina	Průměrná délka pobytu					
	muži		ženy		Celkem	
	počet let	počet měsíců	počet let	počet měsíců	počet let	počet měsíců
0 - 14	2	3	4	10	3	1
15 - 29	15	10	18	6	16	6
30 - 44	15	0	23	10	17	10
45 - 59	13	10	25	10	18	7
60 - 74	11	8	11	2	11	5
75 +	5	4	5	6	5	6
Celkem	11	4	8	7	9	7

Relativně vyrovnané jsou výsledky zjištěné u tří věkových skupin (15 – 29, 30 – 44 a 45 – 59 let) v celkovém vyjádření. Z pohledu pohlaví se již tyto výstupy liší více, zejména pak u dvou posledně uvedených věkových kategorií (30 – 44 a 45 – 59 let). Nakonec ani zjištěné **výsledky v rámci celku bez ohledu na věk (9 let a 7 měsíců)** se příliš nevychylují u pohlaví (rozdíl činí 2 roky a 9 měsíců).

3.6. Ekonomická aktivita zdravotně postižených osob

Ekonomická aktivita osob se zdravotním postižením je důležitým faktorem, který hodně vypovídá o jejich možném zapojení do pracovního dění ve společnosti, odrážejícím jak přístup společnosti k nim v tomto ohledu, tak i míru jejich zdravotního omezení.

Podmínky zaměstnávání zdravotně postižených osob jsou sice zakotveny v řadě dokumentů vlády ČR, ale druhou stránkou mince je, a to mnohem důležitější, jejich respektování ze strany především zaměstnavatelů v praktickém životě. Dokladem této skutečnosti je například průzkum společnosti LMC (Libor Malý Company – společnost je lídrem na elektronickém trhu práce v ČR, nabízející mimo jiné i práci osobám se zdravotním postižením), který byl uskutečněn mezi 189 náhodně vybranými zaměstnavateli a zveřejněn 29. 11. 2013. Z něj mimo jiné vyplynul důležitý závěr, že **sice cca 77% společností zaměstnávala osoby se zdravotním postižením, avšak jejich povinný čtyřprocentní podíl na celkovém počtu zaměstnanců splňovala pouze necelá čtvrtina z nich** (z tohoto důvodu tak **průměrný podíl osob se zdravotním postižením v podnicích a institucích činil pouhých 1,54%**).

Tabulka č. 11: Ekonomická aktivita zdravotně postižených osob podle věku (15 let a více)

Věková skupina	Ekonomická aktivita										Celkem
	studující	zaměstnaný/á, OSVČ	nezaměstnaný/á	pracující důchodce/ důchodkyně	nepracující důchodce/ důchodkyně	v domácnosti (vč. rodičovské dovolené)	ostatní	není známo			
Muži											
15 - 29	12 460	2 980	1 802	1 967	13 889	59	2 416	1 899		37 473	
30 - 44	0	13 605	2 029	10 880	22 198	0	3 177	3 614		55 504	
45 - 59	0	27 492	2 862	21 545	37 935	0	2 388	11 758		103 979	
60 - 74	0	8 466	854	11 337	137 990	0	1 307	15 840		175 793	
75 +	0	252	0	2 956	87 658	0	25	7 523		98 414	
Celkem	12 460	52 796	7 547	48 686	299 669	59	9 313	40 632		471 163	
Ženy											
15 - 29	10 597	1 773	1 710	1 873	8 253	774	2 082	608		27 670	
30 - 44	213	12 143	846	8 868	23 356	2 281	2 064	4 671		54 443	
45 - 59	0	21 616	4 038	16 410	48 973	154	3 346	8 375		102 912	
60 - 74	0	3 262	549	6 437	135 926	0	719	10 526		157 418	
75 +	0	31	0	4 801	182 956	0	42	11 931		199 760	
Celkem	10 810	38 825	7 143	38 389	399 465	3 209	8 252	36 110		542 203	
Celkem											
15 - 29	23 057	4 754	3 512	3 840	22 143	833	4 498	2 506		65 143	
30 - 44	213	25 749	2 876	19 748	45 554	2 281	5 241	8 285		109 947	
45 - 59	0	49 107	6 899	37 956	86 908	154	5 733	20 133		206 891	
60 - 74	0	11 728	1 403	17 774	273 916	0	2 025	26 365		333 211	
75 +	0	283	0	7 757	270 613	0	67	19 453		298 174	
Celkem	23 270	91 620	14 690	87 075	699 134	3 268	17 565	76 743		1 013 366	

Z tabulky č. 11 vyplývá, že **nejčastěji se vyskytující ekonomickou aktivitou je pozice nepracující důchodce/důchodkyně, jejíž podíl na celku činí 69%**. S již značným odstupem jsou na druhém a třetím místě aktivity zaměstnaný/á, OSVČ (9,0%) resp. pracující důchodce/důchodkyně (8,6%). Ostatní ekonomické aktivity mají v tomto srovnání podstatně menší podíl.

Z hlediska pohlaví je možné obecně říci, že tři shora uvedené aktivity mají u mužů i žen nejen stejné pořadí, ale i přibližně stejnou váhu. Za zmínku však ještě stojí u rozhodující ekonomické aktivity – nepracující důchodce/důchodkyně - váhově silnější podíl na celku u žen (73,7%) oproti mužům (63,6%), kdy rozdíl činí téměř 10 procentních bodů.

Na doplnění je vhodné ještě zmínit logickou, vysvětlitelnou skutečnost týkající se věkové struktury zdravotně postižených osob - u rozhodující ekonomické aktivity je nejvyšší počet těchto osob ve věku 60 let a více, zatímco u dalších dvou váhově silnějších aktivit (zaměstnaný/á, OSVČ resp. pracující důchodce/důchodkyně) je jejich podíl naopak vyšší ve věkových kategoriích pod 60 let.

Ke komplexnějšímu posouzení ekonomické aktivity osob se zdravotním postižením je důležité se podívat ještě na relaci této kategorie našich spoluobčanů k celkové populaci (tabulka č. 12).

Tabulka č. 12: Porovnání ekonomické aktivity zdravotně postižených osob a celková populace podle věku (15 let a více)

Věková skupina	Ekonomická aktivity										Celkem
	studující	zaměstnaný/á, OSVČ	nezaměstnaný/á	pracující důchodce/ důchodkyně	nepracující důchodce/ důchodkyně	v domácnosti (vč. rodičovské dovolené)	ostatní	není známo			
Zdravotně postižené osoby (absolutní četnost)											
15 - 19	19 552	132	687	414	1 817	59	1 957	761			25 379
20 - 34	3 717	10 433	3 636	7 944	31 089	2 048	4 166	3 312			66 346
35 - 49	0	37 184	3 226	24 392	52 253	1 023	5 345	10 844			134 266
50 - 64	0	41 385	6 206	36 012	152 455	138	5 552	27 766			269 515
65 +	0	2 487	935	18 313	461 519	0	546	34 060			517 860
Celkem	23 270	91 620	14 690	87 075	699 134	3 268	17 565	76 743			1 013 366
Zdravotně postižené osoby (v procentech)											
15 - 19	77,0	0,5	2,7	1,6	7,2	0,2	7,7	3,0			100,0
20 - 34	5,6	15,7	5,5	12,0	46,9	3,1	6,3	5,0			100,0
35 - 49	0,0	27,7	2,4	18,2	38,9	0,8	4,0	8,1			100,0
50 - 64	0,0	15,4	2,3	13,4	56,6	0,1	2,1	10,3			100,0
65 +	0,0	0,5	0,2	3,5	89,1	0,0	0,1	6,6			100,0
Celkem	2,3	9,0	1,5	8,6	69,0	0,3	1,7	7,6			100,0

Pokračování tabulky č. 12

Věková skupina	Ekonomická aktivita										Celkem
	studující	zaměstnaný/á, OSVČ	nezaměstnaný/á	pracující důchodce/ důchodkyně	nepracující důchodce/ důchodkyně	v domácnosti (vč. rodičovské dovolené)	ostatní	není známo			
Počet obyvatel celkem (absolutní četnost) *											
15 - 19	448 736	18 987	21 613	35	989	4 648	22 188	58 619			575 815
20 - 34	238 544	1 311 030	198 804	3 374	22 585	139 176	159 997	184 659			2 258 169
35 - 49	0	1 777 328	157 339	9 304	56 566	59 556	54 291	163 351			2 277 735
50 - 64	0	1 053 781	121 266	128 782	717 810	13 626	10 674	109 511			2 155 450
65 +	0	12 358	0	86 170	1 507 681	1 276	1 686	35 665			1 644 836
není známo	4 314	4 313	837	291	2 665	3 643	305	19 259			35 627
Celkem	691 594	4 177 797	499 859	227 956	2 308 296	221 925	249 141	571 064			8 947 632
Počet obyvatel celkem (v procentech)											
15 - 19	77,9	3,3	3,8	0,0	0,2	0,8	3,9	10,2			100,0
20 - 34	10,6	58,1	8,8	0,1	1,0	6,2	7,1	8,2			100,0
35 - 49	0,0	78,0	6,9	0,4	2,5	2,6	2,4	7,2			100,0
50 - 64	0,0	48,9	5,6	6,0	33,3	0,6	0,5	5,1			100,0
65 +	0,0	0,8	0,0	5,2	91,7	0,1	0,1	2,2			100,0
není známo	12,1	12,1	2,3	0,8	7,5	10,2	0,9	54,1			100,0
Celkem	7,7	46,7	5,6	2,5	25,8	2,5	2,8	6,4			100,0

* Zdroj dat: Výsledky sčítání lidu 2011

Z hodnot uvedených v tabulce č. 12 obecně vyplývá, podíváme-li se především na tři váhově nejsilnější skupiny ekonomické aktivity, že značný rozdíl je zřetelný u prvních dvou. U ekonomické aktivity nepracující důchodce/důchodkyně byl u osob se zdravotním postižením zjištěn podíl na celku již výše zmíněných 69,0%, zatímco u celkové populace ČR činí pouze 25,8%. U aktivity zaměstnaný/á, OSVČ je tomu právě naopak – podíl na celku u zdravotně postižených osob činí 9,0%, na druhé straně u celkové populace ČR je to 46,7%. Z těchto údajů je možné odvodit obecně formulovaný závěr, který je jen potvrzením dosud již známých skutečností – **podíl zaměstnanosti zdravotně postižených osob** (skupina zaměstnaný/á, OSVČ) **je v průměru oproti celkové populaci významně nižší** (rozdíl činí téměř 38 procentních bodů), **zatímco podíl nepracujících důchodců resp. důchodkyň je na druhé straně výrazně vyšší právě ve skupině osob se zdravotním postižením** (rozdíl je cca 42 procentních bodů).

3.7. Zdravotní postižení

Zdravotní postižení nemalé skupiny našich spoluobčanů není jen jejich osobním problémem, který řadu z nich provází díky nepřízní osudu někdy i celý jejich život, ale nakonec v širším pohledu i celé společnosti. Míra životní úrovně té které země záleží na celé škále určujících faktorů a jedním z nich je pak i to, do jaké míry umí s optimálním využitím disponibilních prostředků příslušná vláda a její instituce vytvořit podmínky pro relativně rovnocenný život svých handicapovaných občanů.

V této souvislosti lze konstatovat, že **přístup státu ke zdravotně postiženým osobám má jisté rezervy ve vyšší míře vnímání jejich individuálních potřeb**, vyplývajících především z věku těchto osob, typu a míry zdravotního postižení, sociálního a ekonomického postavení. **Dosud přece jen převládá hledisko plošného posuzování těchto osob.**

Před vlastním vyhodnocením dat je nutné zdůraznit skutečnost, že u následujících částí problematiky zdravotního postižení (typ, příčina, míra a důsledky postižení, potřeba pomůcky a rozsah zajištění pomoci) se často vyskytují různé kombinace, což vyplývá i z upřesnění v názvu tabulek (možnost více odpovědí). Z tohoto úhlu pohledu je nutné k analýze výstupů ze šetření přistupovat.

3.7.1. Typ zdravotního postižení

Provedené šetření se zaměřilo na sedm základních typů zdravotního postižení, které jsou předmětem hlubší analýzy. Základní orientaci v této problematice nám poskytují data uváděná v následující tabulce č. 13.

Tabulka č. 13: Typ zdravotního postižení podle věku a pohlaví (možnost více odpovědí)

Věková skupina	Typ zdravotního postižení							Celkem zdravotně postižených osob	Průměrná četnost postižení na 1 osobu	
	tělesné	zrakové	sluchové	mentální	duševní	vnitřní *	jiné			Celkem
Muži										
0 - 14	13 143	4 472	2 943	10 830	8 798	20 842	2 596	63 624	41 598	1,5
15 - 29	17 481	2 270	1 458	11 006	7 747	16 106	364	56 432	37 473	1,5
30 - 44	19 198	3 799	2 347	13 400	11 144	24 368	1 069	75 324	55 504	1,4
45 - 59	46 284	8 856	4 160	8 069	14 213	63 941	5 310	150 833	103 979	1,5
60 - 74	78 142	9 364	10 467	6 610	14 777	134 608	6 154	260 122	175 793	1,5
75 +	46 807	12 596	16 471	5 908	8 760	77 739	4 970	173 251	98 414	1,8
Celkem	221 055	41 357	37 846	55 823	65 438	337 605	20 463	779 586	512 761	1,5
Ženy										
0 - 14	6 934	2 242	868	4 853	1 740	10 923	1 705	29 266	22 710	1,3
15 - 29	12 018	2 231	1 079	8 388	4 844	12 415	675	41 649	27 670	1,5
30 - 44	19 246	4 094	3 335	8 816	10 098	25 917	975	72 482	54 443	1,3
45 - 59	43 231	5 995	3 926	7 591	16 305	63 025	6 278	146 352	102 912	1,4
60 - 74	79 481	10 432	6 747	7 308	16 820	113 509	7 929	242 226	157 418	1,5
75 +	118 202	35 844	32 674	11 795	30 272	153 599	16 302	398 688	199 760	2,0
Celkem	279 112	60 838	48 630	48 751	80 079	379 388	33 864	930 663	564 912	1,6
Celkem										
0 - 14	20 077	6 715	3 811	15 683	10 538	31 764	4 302	92 890	64 307	1,4
15 - 29	29 499	4 501	2 537	19 394	12 590	28 521	1 039	98 081	65 143	1,5
30 - 44	38 444	7 892	5 682	22 216	21 242	50 285	2 044	147 805	109 947	1,3
45 - 59	89 516	14 851	8 086	15 660	30 518	126 966	11 588	297 185	206 891	1,4
60 - 74	157 622	19 796	17 215	13 919	31 596	248 118	14 082	502 348	333 211	1,5
75 +	165 009	48 440	49 144	17 703	39 032	231 339	21 272	571 940	298 174	1,9
Celkem	500 167	102 195	86 476	104 574	145 517	716 993	54 327	1 710 249	1 077 673	1,6

* V daném počtu je zahrnuto pouze jedno postižení vnitřních orgánů.

Podíváme-li se na celkové výsledky, pak je z nich patrné, že **nejvyšší podíl mají vnitřní zdravotní postižení**. Přestože je v tomto typu postižení zahrnuto vždy jen jedno postižení vnitřních orgánů, je celková výše podílu **41,9%**. Na druhém místě jsou s nevelkým odstupem **tělesná postižení – 29,2%**. Podíly ostatních typů mají významně nižší zastoupení v celku a pohybují se v intervalu 5,1 - 8,5%. **Průměrná četnost postižení** na jednu osobu se zdravotním postižením činí **1,6** (u věkových kategorií se pak tato četnost pohybuje v intervalu 1,3 – 1,9).

Obecně v těchto souvislostech platí, že se zvyšujícím se věkem bylo zjištěno vyšší zastoupení téměř u všech typů postižení (výjimkou je nejvyšší výskyt u mentálního typu postižení, a to ve věkové kategorii 30 – 44 let, následované věkovou skupinou 15 – 29 let).

Pokud jde o výsledky zjištěné u pohlaví, je možné konstatovat, že oba shora uváděné typy postižení, které z celkového pohledu zaujímají první a druhou pozici, mají stejnou pozici jak u mužů (43,3% resp. 28,4%), tak i u žen (40,8% resp. 30,0%). Zbývající typy postižení jsou u obou pohlaví méně významné. Ani průměrná četnost postižení na jednu osobu se zdravotním postižením se výrazněji neliší (u mužů 1,5 a u žen 1,6); dokonce i minimální a maximální hodnoty této četnosti jsou shodné s celkovými hodnotami (nejnižší u věkové skupiny 30 – 44 let, nejvyšší u 75 + let).

Na doplnění ještě uvádíme zjištění týkající se typu bydlení zdravotně postižených osob v návaznosti na typ jejich postižení. V této souvislosti můžeme u nejsilněji zastoupené formy bydlení (standardní byt v běžném domě) konstatovat, že prakticky **polovina zdravotně postižených osob (přesně 49,6%) v takovém bytě žije s vícenásobným postižením**. Na druhém místě jsou to osoby s vnitřním typem postižení (22,3%) a na třetím pak osoby s tělesným postižením (16,5%). Zbývajících necelých 12% připadá na ostatní typy postižení (zrakové, sluchové, mentální, duševní a jiné).

3.7.2. Příčina zdravotního postižení

Následující data poskytují představu o tom, jaké jsou u 7 typů zdravotních postižení jejich příčiny. Jedná se o důležité hledisko, které nám indikuje hlavně závažnost postižení a dobu jeho vzniku.

Základní údaje spojené s problematikou příčin postižení u osob se zdravotním postižením jsou patrné z tabulky č. 14.

Tabulka č. 14: Příčina zdravotního postižení* podle pohlaví a typu postižení (možnost více odpovědí)

	Příčina zdravotního postižení							Celkem
	vrozené postižení	způsobené		stařecká polymorbidita	jiné	není známo	nevyplněno	
		úrazem	nemocí					
Pohlaví								
muži	117 228	75 349	601 108	50 537	28 802	51 169	46 706	970 899
ženy	81 718	42 545	772 797	139 917	25 478	31 328	59 624	1 153 408
Celkem	198 945	117 894	1 373 905	190 455	54 280	82 497	106 330	2 124 306
Typ postižení								
tělesné	54 831	72 842	301 102	45 623	8 804	9 829	7 136	500 167
zrakové	17 354	6 984	50 694	18 954	2 245	4 901	1 063	102 195
sluchové	13 031	2 671	34 835	27 844	3 100	2 961	2 033	86 476
mentální	59 210	5 082	26 043	6 486	1 017	3 906	2 830	104 574
duševní	15 174	4 631	86 756	15 871	10 049	10 921	2 116	145 517
vnitřní**	36 712	24 475	844 285	67 537	26 492	46 660	84 890	1 131 051
jiné	2 633	1 208	30 191	8 140	2 574	3 319	6 263	54 327
Celkem	198 945	117 894	1 373 905	190 455	54 280	82 497	106 330	2 124 306

* V daném počtu jsou zahrnuta všechna postižení, která respondenti označili

** Včetně vícenásobných vnitřních postižení

Z pohledu celku je nejčastěji se vyskytující příčinou zdravotního postižení nemoc (podíl činí 64,7%), s velkým odstupem následovanou vrozeným postižením (9,4%) a stařeckou polymorbiditou (9,0%). Zbývající sledované příčiny již mají relativně nízkou váhu, pohybující se na úrovni 5,5% a méně. Zaměříme-li se na rozhodující příčinu, pak v celkovém počtu naprosto nejpočetnější jsou vícenásobná vnitřní postižení (61,5%), následovaná tělesným postižením (21,9%).

Pokud jde o hledisko pohlaví, pak lze mimo jiné konstatovat, že u hlavní příčiny zdravotního postižení (nemoci) je mírná převaha u žen (56,2%). Podíváme-li se na další dvě váhově silnější příčiny, pak u vrozeného postižení je převládající podíl u mužů (58,9%), zatímco u stařecké polymorbidity naopak u žen (73,5%).

3.7.3. Míra zdravotního postižení

Míra zdravotního postižení nám do značné míry předurčuje důsledky, které z něj vyplynou pro další život osob se zdravotním postižením. Proto je třeba se této části problematiky zdravotního postižení věnovat s velkou pozorností.

Na tomto místě je nutné znovu zdůraznit tzv. „práh zdravotního postižení“ (viz část 2.1 této analýzy), který je hraničním vyjádřením toho, zda se osoba vybraná náhodným výběrem do šetření zahrnula či nikoliv.

Tabulka č. 15: Míra zdravotního postižení podle pohlaví, věku a typu postižení (možnost více odpovědí)

	Míra postižení *					Celkem	Průměrná míra postižení **
	lehké	středně těžké	těžké	velmi těžké	není známo		
Pohlaví							
muži	102 277	211 307	142 989	50 172	6 016	512 761	2,3
ženy	110 014	234 639	158 245	51 168	10 846	564 912	2,2
Celkem	212 291	445 946	301 234	101 340	16 862	1 077 673	2,2
Věková skupina							
0 - 14	25 891	24 641	8 861	4 631	284	64 308	1,9
15 - 29	19 584	21 858	15 464	7 424	812	65 142	2,1
30 - 44	21 129	42 573	30 094	13 016	3 136	109 948	2,3
45 - 59	42 431	87 737	53 761	17 720	5 242	206 891	2,2
60 - 74	68 037	140 026	89 954	29 147	6 047	333 211	2,2
75 +	35 220	129 110	103 101	29 402	1 340	298 173	2,4
Celkem	212 292	445 945	301 235	101 340	16 861	1 077 673	2,2
Typ postižení							
tělesné	107 691	217 480	133 955	35 078	5 963	500 167	2,2
zrakové	40 930	33 118	18 015	9 134	998	102 195	1,9
sluchové	27 877	34 968	16 798	5 960	873	86 476	2,0
mentální	22 421	35 449	29 824	14 801	2 079	104 574	2,3
duševní	40 575	62 305	31 998	8 491	2 147	145 517	2,0
vnitřní ***	361 321	466 526	176 708	45 507	80 989	1 131 051	1,8
jiné	18 140	16 181	10 105	5 037	4 862	54 327	1,9
Celkem	618 955	866 028	417 403	124 008	97 913	2 124 306	2,0

* U osob se uvádí jejich nejtěžší postižení, u typů postižení pak všechna postižení daného typu

** Lehké = 1, středně těžké = 2, těžké = 3, velmi těžké = 4

*** Včetně vícenásobných vnitřních postižení

Zaměříme-li se v úvodu na míru zdravotního postižení z hlediska jak pohlaví, tak i věkových skupin, pak **na prvním místě jsou středně těžká postižení (podíl 41,4%), následovaná těžkými (28,0%), lehkými (19,7%) a velmi těžkými (9,4%);** zbývajících 1,5% odpovídá možnosti odpovědi „není známo“.

Podíváme-li se odděleně nejdříve na hledisko pohlaví, je možné zevšeobecnit závěr, že rozložení mezi muži a ženami se sobě poměrně dosti blíží. I průměrná míra postižení, která v celkovém vyjádření činí 2,2, je velmi vyrovnaná (rozdíl je pouze 0,1 v neprospěch mužů). Na druhé straně z pohledu věkových skupin byly zaznamenány nejvyšší počty u posledních dvou nejvyšších věkových kategorií (60 – 74 a 75 + let), a to u středně těžkých, těžkých a velmi těžkých zdravotních postižení (pouze u lehkých postižení byl nejvyšší počet zjištěn u věkových kategorií 60 – 74 a 45 – 59 let). Průměrná míra postižení s celkovou výší 2,2 má vzestupnou tendenci v souvislosti s rostoucím věkem (až na jedinou odchylku vztahující se k věkové kategorii 30 – 44 let, u které počet převyšuje průměrnou hodnotu o 0,1).

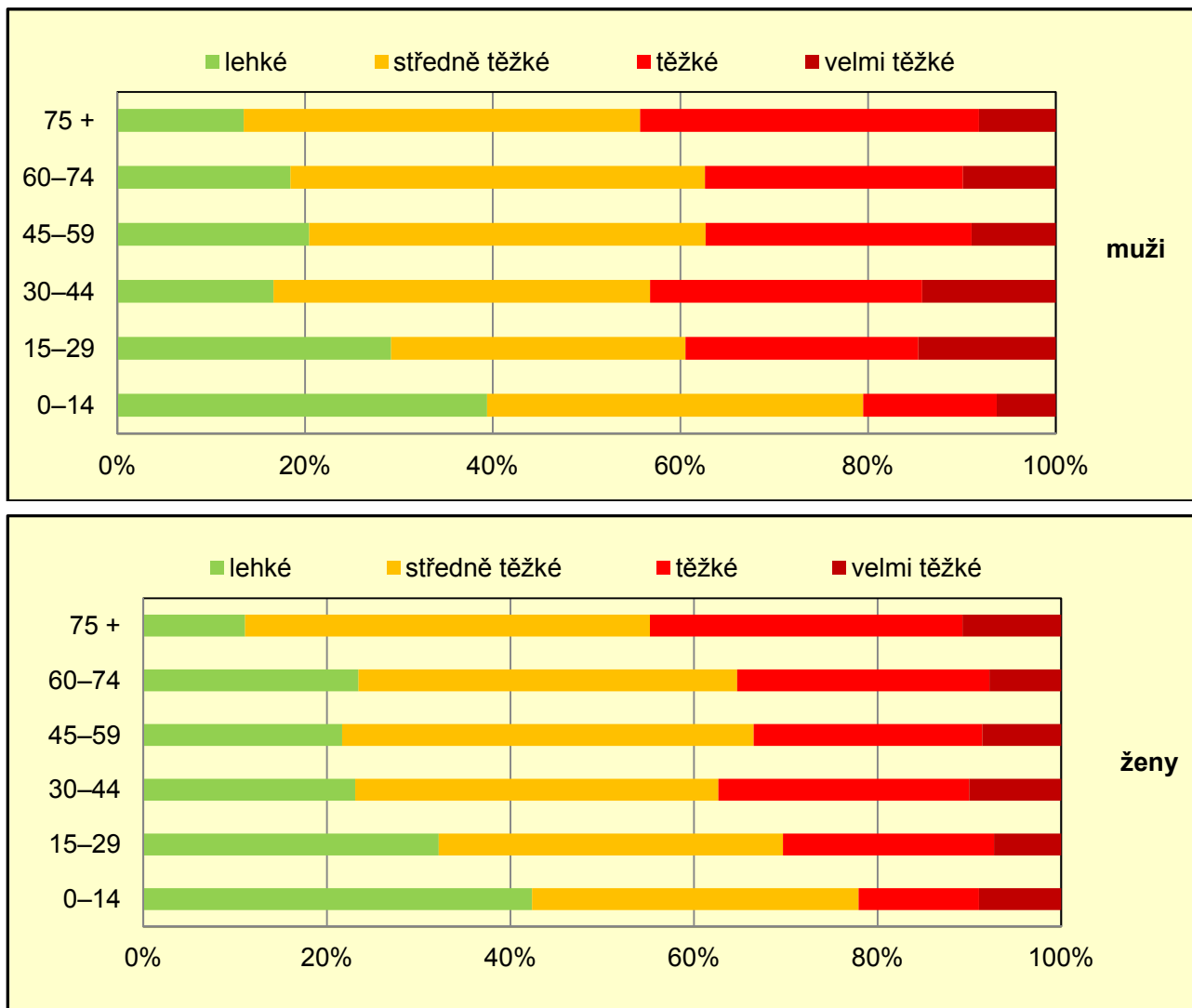
Posledním hodnoceným hlediskem je **vztah míry zdravotního postižení k sedmi již dříve uváděným typům postižení**. V tomto směru, kdy na rozdíl od předchozích hodnotících relací (míra zdravotního postižení podle pohlaví a věku) byla šetřením zjišťována možnost více odpovědí, se také v této souvislosti **na první pozici umístilo středně těžké postižení (podíl činil 40,8%). U druhé a třetí pozice došlo k záměně**, takže na druhém místě se objevuje lehké postižení (29,1%) a na třetím místě pak těžké postižení (19,7%).

Nejvyšší podíly uvnitř jednotlivých čtyř měr zdravotního postižení byly zjištěny u vícenásobných vnitřních postižení (pohybovaly se v intervalu od 36,7% u velmi těžkého postižení do 58,4% u lehkého postižení) a u tělesného postižení (v intervalu od 17,4% u lehkého postižení do 32,1%

u těžkého postižení). Ve vztahu k celkové průměrné míře postižení ve výši 2,0 byly zaznamenány větší odchylky u typu mentálního postižení – 2,3 resp. na druhé straně u typu vnitřního postižení – 1,8.

Pro názornost uvádíme v souvislosti s mírou zdravotního postižení i její grafické vyjádření, a to v relaci k věku a pohlaví zdravotně postižených osob.

Graf č. 4: Struktura míry postižení podle věku a pohlaví

3.7.4. Délka zdravotního postižení

Z údajů uvedených v tabulce č. 16 můžeme zjistit, v jakém věku vzniklo první zdravotní postižení, a to v základním členění na vrozené a získané (včetně podílu vrozených postižení a průměru let života se získaným postižením).

Tabulka č. 16: Délka zdravotního postižení* podle věku a pohlaví

Věková skupina	První zdravotní postižení										Podíl vrozených postižení	Průměr let života se získaným postižením (ke konci roku 2012)	Celkem zdravotně postižených osob
	Získané ve věku**												
	Vrozené	0 - 14	15 - 29	30 - 44	45 - 59	60 - 74	75+	neuveдено	Celkem získaná postižení				
Muži													
0 - 14	26 755	14 271	X	X	X	X	X	X	572	14 843	64,3	4,2	41 598
15 - 29	14 905	12 791	9 555	X	X	X	X	X	222	22 568	39,8	9,8	37 473
30 - 44	18 868	2 971	16 243	16 556	X	X	X	X	866	36 636	34,0	11,9	55 504
45 - 59	11 346	3 407	10 584	28 579	46 139	X	X	X	3 924	92 633	10,9	12,2	103 979
60 - 74	9 308	2 866	4 013	18 961	72 611	55 910	X	X	12 125	166 486	5,3	12,6	175 794
75 +	2 667	1 046	1 150	2 510	13 217	40 793	29 245	7 785	7 785	95 746	2,7	13,7	98 413
Celkem	83 849	37 352	41 545	66 606	131 967	96 703	29 245	25 494	428 912	16,4	11,9	512 761	
Ženy													
0 - 14	12 265	9 964	X	X	X	X	X	X	481	10 445	54,0	4,7	22 710
15 - 29	11 400	8 717	7 435	X	X	X	X	X	118	16 270	41,2	8,3	27 670
30 - 44	14 630	5 780	15 091	17 351	X	X	X	X	1 591	39 813	26,9	11,9	54 443
45 - 59	12 121	1 599	12 746	28 537	44 290	X	X	X	3 619	90 791	11,8	12,9	102 912
60 - 74	9 466	2 625	3 738	17 068	60 355	52 790	X	X	11 388	147 964	6,0	13,9	157 430
75 +	4 426	588	751	4 973	19 794	77 473	68 670	23 072	23 072	195 321	2,2	13,3	199 747
Celkem	64 308	29 273	39 761	67 929	124 439	130 263	68 670	40 269	500 604	11,4	12,6	564 912	
Celkem													
0 - 14	39 020	24 235	X	X	X	X	X	X	1 053	25 288	60,7	4,1	64 308
15 - 29	26 305	21 508	16 990	X	X	X	X	X	340	38 838	40,4	9,2	65 143
30 - 44	33 498	8 751	31 334	33 907	X	X	X	X	2 457	76 449	30,5	11,9	109 947
45 - 59	23 467	5 006	23 330	57 116	90 429	X	X	X	7 543	183 424	11,3	11,9	206 891
60 - 74	18 774	5 491	7 751	36 029	132 966	108 700	X	X	23 513	314 450	5,6	12,8	333 224
75 +	7 093	1 634	1 901	7 483	33 011	118 266	97 915	30 857	30 857	291 067	2,4	13,5	298 160
Celkem	148 157	66 625	81 306	134 535	256 406	226 966	97 915	65 763	929 516	13,7	12,4	1 077 673	

* V případě, že se jedná o osobu s vícečetným zdravotním postižením, rozumí se vrozený popř. první získaný hendikep

** 0 - 14 (osoby s RRRR = 2012 - 1998), 15 - 29 (RRRR = 1997 - 1983), 30 - 44 (RRRR = 1982 - 1968), 45 - 59 (RRRR = 1967 - 1953), 60 - 74 (RRRR = 1952 - 1938); 75 + (RRRR = 1937 a dříve)

Z hlediska celkových výsledků lze konstatovat, že **převahu mají získaná zdravotní postižení (s podílem 86,3%) nad vrozenými zdravotními postiženími (13,7%).**

Hodnotíme-li nejprve získaná zdravotní postižení jako celek, vyskytuje se jich nejvíce ve věkové kategorii 45 – 59 let (27,6%), následované věkovými kategoriemi 60 – 74 let (24,4%) a 30 – 44 let (14,5%). V ostatních věkových kategoriích je nejvyšší podíl ve věkové skupině 75 + let (10,5%). První dvě celkově nejsilněji zastoupená pořadí byla vykázána i u kategorie mužů, zatímco u žen je pořadí opačné (první ve věku 60 – 74 let a druhé ve věku 45 – 59 let). **Průměr let života se získaným postižením je celkem 12,4 let**, přičemž vzestupná tendence koreluje s výší věku (čím vyšší věk, tím vyšší je tento průměr, a opačně). U pohlaví je situace prakticky totožná jak u mužů, tak i u žen (pouze u žen je tento průměr vyšší u věkové skupiny 60 – 74 let než u skupiny 75 + let), celkový průměr je **u mužů 11,9 let a u žen 12,6 let**.

Podíváme-li se na druhou skupinu zdravotních postižení, kterou jsou v této souvislosti **vrozená zdravotní postižení**, pak **zjistíme opačný trend, než byl shledán u získaných postižení**. To znamená, že nejvyšší podíl vrozených postižení je v nejnižších věkových kategoriích (například 60,7% ve věku 0 – 14 let) a naopak nejnižší ve vyšším věku (například 2,4% ve věku 75 + let). Ten samý závěr platí i pro muže a ženy. **Celkový podíl vrozených zdravotních postižení činí 13,7%, přičemž u mužů je podstatně vyšší než u žen (16,4% oproti 11,4%).**

3.7.5. Potřeba pomůcek u osob se zdravotním postižením

V současné době jsou zdravotní pomůcky již neodmyslitelnou součástí života osob se zdravotním postižením. Jejich kvalita se díky uplatňování nových technologií vyznačuje postupně rostoucí úrovní.

Tyto pomůcky hrají velmi často rozhodující roli v procesu rehabilitace a začleňování zdravotně postižených osob do společnosti. Otevřenou otázkou však stále ještě zůstává jejich dostupnost. Cena těchto kompenzačních pomůcek nejen že přesahuje ve většině případů finanční možnosti zdravotně postižených osob, ale v podstatě i rozpočtu sektoru zdravotnictví pro tyto účely vymezeného.

Tabulka č. 17: Potřeba pomůcky vč. vodícího a asistenčního psa pro postižené osoby podle typu postižení (možnost více odpovědí)

Typ postižení	Potřeba pomůcky (vč. vodícího a asistenčního psa)						
	žádnou nepotřebuje	má		jiné	není známo	nevyplněno	Celkem
		odpovídající	nevyhovující				
absolutně							
tělesné	152 240	294 001	11 423	5 326	3 734	33 443	500 167
zrakové	17 403	64 222	7 718	4 035	1 635	7 183	102 195
sluchové	19 429	38 241	11 547	5 896	2 918	8 445	86 476
mentální	59 317	24 509	1 815	2 950	1 975	14 007	104 574
duševní	98 262	23 797	2 126	3 862	2 136	15 334	145 517
vnitřní *	589 239	307 964	10 631	10 112	10 386	202 719	1 131 051
jiné	20 337	18 637	1 567	605	1 242	11 938	54 327
Celkem	956 228	771 371	46 827	32 786	24 026	293 069	2 124 306
v procentech							
tělesné	30,4	58,8	2,3	1,1	0,7	6,7	100,0
zrakové	17,0	62,8	7,6	3,9	1,6	7,0	100,0
sluchové	22,5	44,2	13,4	6,8	3,4	9,8	100,0
mentální	56,7	23,4	1,7	2,8	1,9	13,4	100,0
duševní	67,5	16,4	1,5	2,7	1,5	10,5	100,0
vnitřní *	52,1	27,2	0,9	0,9	0,9	17,9	100,0
jiné	37,4	34,3	2,9	1,1	2,3	22,0	100,0
Celkem	45,0	36,3	2,2	1,5	1,1	13,8	100,0

* Včetně vícenásobných vnitřních postižení

Z výsledků šetření zjednodušeně řečeno vyplývá, pomineme-li odpovědi typu „není známo“ a „nevyplněno“, že **je přibližně stejný poměr mezi těmi, kteří kompenzační pomůcky nepotřebují (45%), a těmi, kteří je naopak potřebují (39%).**

V nejsilněji zastoupeném typu postižení (vnitřní) jsou zajímavé následující výsledky: z celkového počtu zdravotně postižených osob žádnou z kompenzačních pomůcek nepotřebuje 52,1% a odpovídající pomůcku má 27,2% těchto osob. **Ve druhém nejsilněji zastoupeném typu postižení (tělesné)** žádnou pomůcku nepotřebuje 30,4% a odpovídající pomůcky má 58,8% zdravotně postižených osob. Pozitivní skutečností pak je zjištění, že z celkového pohledu pouze 2,2% postižených osob považuje pomůcky za nevyhovující (významnější odchylky od tohoto průměru byly šetřením zjištěny u sluchového typu postižení – 13,4% a u zrakového – 7,6%).

3.7.6. Důsledky zdravotního postižení

Abychom seriózně dokázali posoudit důsledky zdravotního postižení, které zásadně určují přiznání relevantních sociálních dávek osobám se zdravotním postižením, musíme znát skutečnost, jaké faktory tyto osoby v jejich každodenním životě z řady různých hledisek limitují.

Tabulka č. 18: Důsledky zdravotního postižení podle pohlaví, věku a typu postižení (možnost více odpovědí)

	Omezení										Celkem zdravotně postižených osob	Počet omezení na 1 osobu
	mobility	orientace	sebeobsluhy	při vedení domácnosti	v příjmu informací	komunikačních schopností	stravovacích možností	způsobilosti k právním úkonům	jiné	Celkem		
Pohlaví												
Muži	285 981	96 367	191 862	194 121	104 618	115 471	106 091	48 047	115 176	1 257 735	512 761	2,5
Ženy	364 345	111 576	252 333	308 278	118 765	117 066	103 743	45 769	89 434	1 511 310	564 912	2,7
Celkem	650 326	207 943	444 195	502 399	223 384	232 537	209 834	93 817	204 611	2 769 046	1 077 673	2,6
Věkové skupiny												
0 - 14	15 299	17 449	20 667	6 555	17 416	21 055	13 552	4 845	32 767	149 606	64 307	2,3
15 - 29	19 188	19 277	20 247	22 271	21 849	24 628	13 109	17 305	24 476	182 350	65 143	2,8
30 - 44	46 509	25 918	34 639	43 300	30 771	33 543	17 012	22 158	25 135	278 986	109 947	2,5
45 - 59	109 721	24 283	54 547	77 485	29 451	33 482	29 687	15 663	45 334	419 652	206 891	2,0
60 - 74	210 339	39 600	116 230	142 922	44 296	46 735	63 596	15 665	52 890	732 272	333 211	2,2
75 +	249 270	81 417	197 865	209 866	79 600	73 094	72 879	18 181	24 008	1 006 180	298 174	3,4
Celkem	650 326	207 943	444 195	502 399	223 384	232 537	209 834	93 817	204 611	2 769 046	1 077 673	2,6
Typ postižení *												
tělesné	139 699	9 404	64 872	69 339	6 420	8 614	14 718	2 698	16 812	332 576	169 362	2,0
zrakové	5 931	12 031	6 600	7 398	6 344	3 911	803	511	3 183	46 712	15 867	2,9
sluchové	1 467	5 475	770	1 431	9 025	10 278	51	402	1 483	30 382	13 937	2,2
mentální	6 829	22 920	19 408	23 972	26 186	29 654	5 559	21 275	3 347	159 151	36 271	4,4
duševní	7 939	18 493	17 573	23 231	24 532	28 966	4 588	12 889	13 834	152 045	49 246	3,1
vnitřní	74 145	6 636	33 150	49 370	6 427	7 752	40 125	2 098	73 175	292 877	209 865	1,4
jiné	4 193	499	3 173	2 418	169	265	1 123	169	5 453	17 462	9 369	1,9
Celkem	240 202	75 457	145 546	177 159	79 104	89 441	66 967	40 042	117 288	1 031 206	503 917	2,0

* Pouze osoby s jediným typem postižení

Pokud budeme posuzovat devět typů omezení zdravotně postižených osob z hlediska pohlaví a věku, **vyskytují se v této souvislosti tři typy omezení v přibližně stejném rozsahu** (omezení mobility – 23,5%, při vedení domácnosti – 18,1% a sebeobsluhy – 16,0%). Další poměrně vyrovnanou řadou je pět typů omezení oscilujících okolo 8%. Nejnižší zastoupení je u omezení způsobilosti k právním úkonům (pouze 3,4%).

Průměrný počet omezení připadajících na jednu zdravotně postiženou osobu činí 2,6 s tím, že vyšší je u žen – 2,7 (naopak u mužů je oproti průměru o 0,1 nižší) a nad průměrem (bez rozlišení pohlaví) u věkové skupiny 75 + let (3,3) a 15 -29 let (2,7).

Vezmeme-li hledisko typu postižení (pro všech sedm typů platí princip, že se započítávají pouze osoby s jedním typem postižení), jsou nejvyšší podíly vykázány u dvou nejsilněji zastoupených typů postižení (tělesné a vnitřní). Počet omezení připadajících na jednu osobu činí v průměru 2,0, přičemž tento průměr převyšují typy mentálního (4,4), duševního (3,1), zrakového (2,9) a mírně i sluchového (2,2) postižení.

Na závěr této problematiky je vhodné ještě uvést doplňující skutečnost – **počet osob se zdravotním postižením bez jakýchkoliv omezení je 59 738, tj. 5,5% z celkového počtu zdravotně postižených osob (1 077 673).**

3.7.7. Rozsah zajištění pomoci osobám se zdravotním postižením

S ohledem na skutečnost, že velká část osob se zdravotním postižením se neobejde bez pomoci někoho více či méně blízkého, případně jsou tyto osoby závislé na pomoci cizích osob (pečovatelská služba, ústavy sociální péče apod.), sehrává velmi významnou roli právě otázka zajištění takové pomoci. Je zcela samozřejmé, že nejlepším řešením pro zdravotně handicapované osoby je život v jejich přirozeném, domácím prostředí, a to především z důvodu jejich dobrého psychického stavu, který je následně velkou pomocí při léčebných procesech.

Tabulka č. 19: Rozsah zajištění pomoci zdravotně postižené osobě podle věku a míry postižení

(možnost více odpovědí)

	Pomoc zajišťuje (-i)						jiné osoby	Bez zajištění péče	Není známo
	nejbližší příbuzní *	vzdálenější příbuzní **	osobní asistent	sousedé, přátelé	pečovatelská služba	poskytovatel zdravotní péče			
Věkové skupiny									
0 - 14	60 658	894	3 700	130	29	863	1 238	973	1 920
15 - 29	37 476	424	1 770	947	2 296	3 747	1 796	4 810	18 417
30 - 44	60 860	795	2 195	3 244	5 359	6 265	1 468	17 593	20 489
45 - 59	111 481	3 541	1 133	5 674	5 456	6 531	3 994	34 237	46 700
60 -74	200 832	4 398	488	15 059	19 036	13 864	9 442	40 446	62 323
75+	204 093	12 047	901	17 974	40 191	38 668	9 071	11 655	22 402
Celkem	675 399	22 099	10 187	43 028	72 368	69 939	27 009	109 714	172 251
Míra nejtěžšího postižení									
lehké	108 037	1 821	992	2 607	4 280	1 710	1 819	36 398	49 673
středně těžké	259 648	8 402	2 986	16 683	19 819	18 038	8 254	51 481	75 476
těžké	194 743	9 920	3 633	16 065	31 947	30 540	9 678	14 108	26 193
velmi těžké	69 645	1 198	2 296	5 234	11 522	16 069	5 273	3 811	4 672
míra neudána	43 326	759	279	2 439	4 800	3 582	1 984	3 916	16 238
Celkem	675 399	22 099	10 187	43 028	72 368	69 939	27 009	109 714	172 251

* Rodina - nejbližší příbuzní: matka, otec, manžel, manželka, syn, dcera, bratr, sestra popř. druh/družka

** Vzdařenější příbuzní: teta, strýc, bratranec, sestřenice, tchán, tchýně

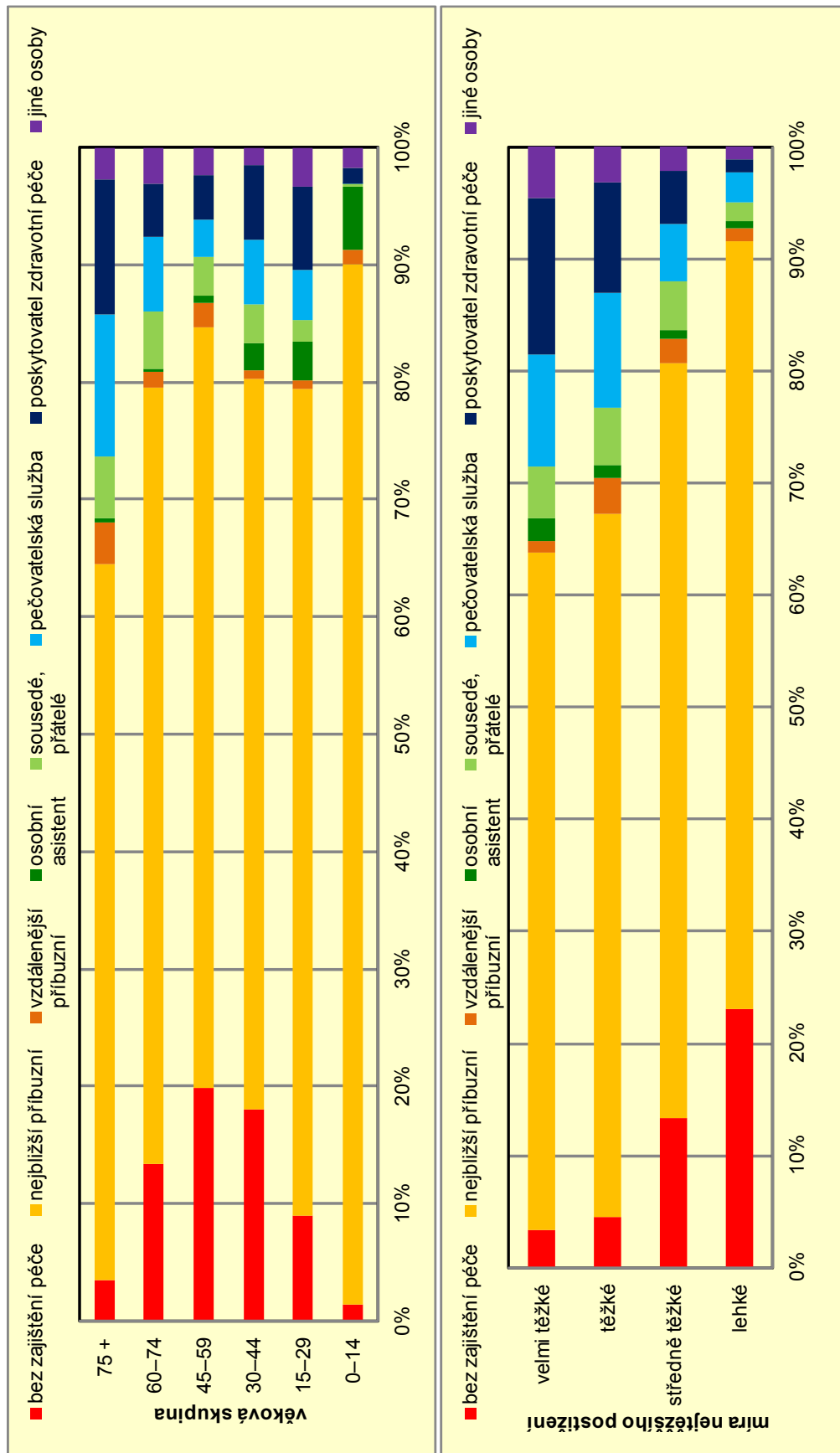
Výsledky této tabulky nám poskytují přehled o tom, kdo je poskytovatelem pomoci zdravotně postiženým osobám (sedm možností), kolik osob je bez zajištění pomoci a u kolika osob formu pomoci neznáme.

Analyzujeme-li tato tři základní hlediska z pohledu věkových skupin i měr nejtěžšího postižení, pak docházíme k závěru, že **pomoc je poskytována v nějaké konkrétní formě 76,5% osob, bez zajištění péče je 9,0% osob** (v této souvislosti se jako vážný problém jeví téměř 18 000 osob s těžkým a velmi těžkým postižením, kteří jsou bez pomoci) **a případů, kdy není o pomoci známo nic, je 14,3%.**

Podíváme-li se jen na formy poskytované pomoci (kdy uváděných sedm forem pomoci se rovná 100%), pak zjišťujeme, že **naprosto nejvyšší zastoupení má očekávaně rodina (nejbližší příbuzní) – 73,4%**, následovaná se značným odstupem pečovatelskou službou (7,9%) a poskytovateli zdravotní péče (7,6%). Ve skupině pomoci ze strany rodiny je na jedné straně zcela zřejmý fakt, že osob se zdravotním postižením, které takovou pomoc potřebují, je nejvíce v posledních třech nejvyšších věkových kategoriích (od 45 let výše), zatímco na druhé straně je poměrně překvapující skutečnost (v pozitivním slova smyslu), kolik rodinných příslušníků se stará o zdravotně handicapované občany s mírou postižení těžké a velmi těžké (u prvního z nich je to téměř v **30%** takových případů, u obou v kumulaci se pak tento počet blíží **40%**). Ostatní čtyři zbývající formy pomoci se vyznačují výrazně nižšími podíly, z nich pak přece jen forma pomoci ze strany sousedů a přátel nad ostatními třemi mírně vyčnívá (4,7%).

Pro snazší orientaci v právě uváděné problematice uvádíme níže ještě grafické vyjádření.

Graf č. 5: Struktura poskytovatelů pomoci zdravotně postiženým osobám podle věku a míry nejtěžšího postižení

3.7.8. Míra soběstačnosti u osob se zdravotním postižením

Míra soběstačnosti zdravotně postižených osob velmi úzce souvisí s předchozím indikátorem rozsahu zajištění pomoci těmto osobám. Je samozřejmé, že čím je nižší míra jejich soběstačnosti, tím jsou omezenější možnosti a kvalita života osob se zdravotním handicapem a s tím na straně druhé přímo souvisejí vyšší nároky na zajištění pomoci ze strany různých typů jejich poskytovatelů.

Tabulka č. 20: Rozsah potřeby péče podle pohlaví, věku (15 let a více) a míry postižení

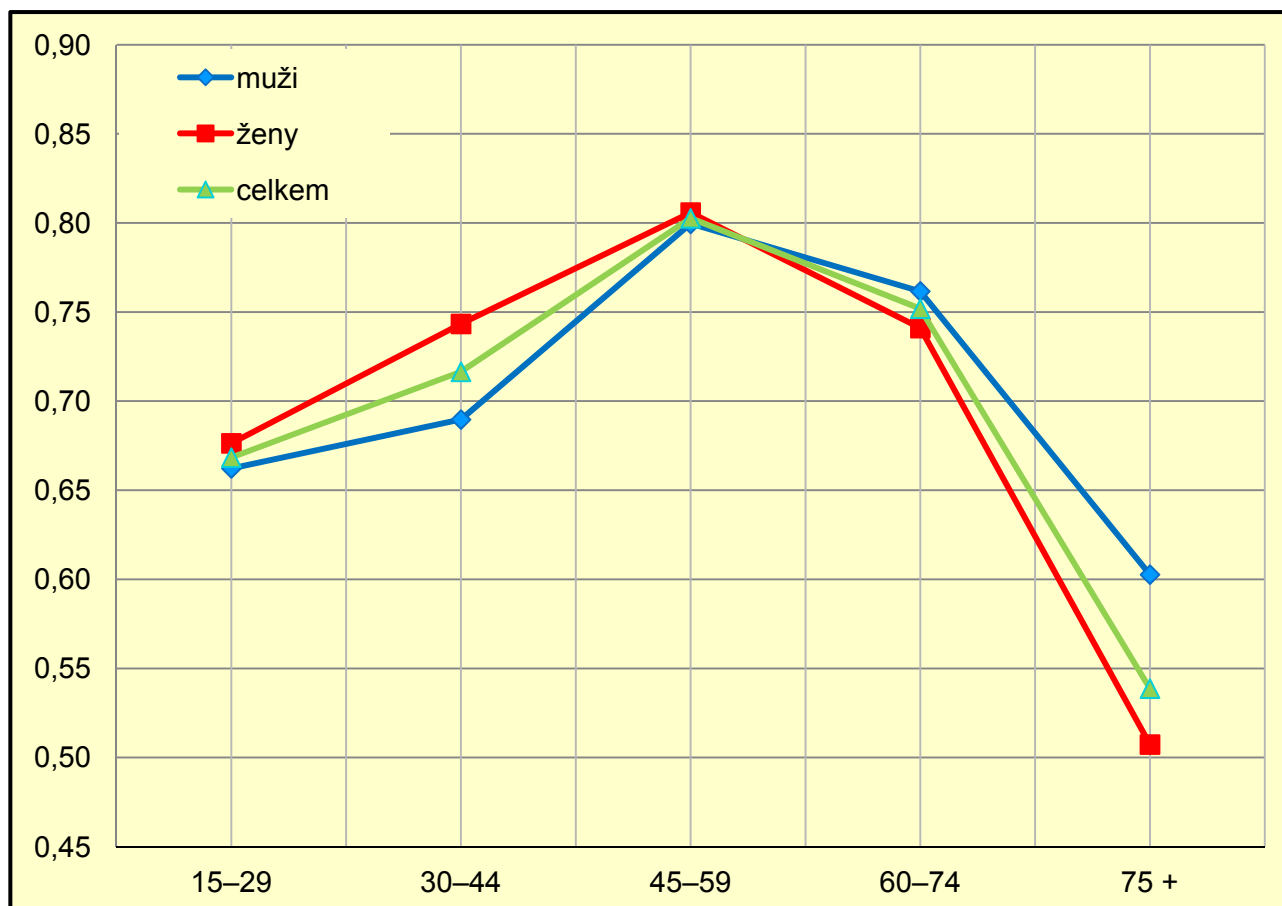
	Míra soběstačnosti						Průměrná míra soběstačnosti *
	úplná soběstačnost	pomoc několik hodin denně	celodenní pomoc (4 - 12 hodin)	nesoběstačnost (cca 24 hodin)	není známo	Celkem	
Pohlaví							
muži	219 185	132 426	59 685	43 355	16 513	471 163	0,72
ženy	198 935	186 436	78 261	63 570	15 001	542 203	0,66
Celkem	418 120	318 861	137 947	106 924	31 514	1 013 366	
Věkové skupiny							
15 - 29	31 255	12 158	7 157	11 892	2 681	65 143	0,67
30 - 44	55 081	24 508	10 943	14 241	5 174	109 947	0,72
45 - 59	118 667	49 949	17 203	10 663	10 410	206 891	0,80
60 -74	164 011	103 834	32 396	24 333	8 637	333 211	0,75
75+	49 106	128 412	70 247	45 796	4 613	298 174	0,54
Celkem	418 120	318 861	137 947	106 924	31 514	1 013 366	0,69
Míra nejtěžšího postižení							
lehké	146 678	28 026	3 685	1 168	6 843	186 401	0,89
středně těžké	198 297	151 394	43 010	15 752	12 851	421 305	0,74
těžké	55 176	108 743	70 571	49 528	8 356	292 374	0,52
velmi těžké	12 444	24 115	18 435	40 016	1 700	96 709	0,36
míra neudána	5 524	6 583	2 245	461	1 764	16 577	0,64
Celkem	418 120	318 861	137 947	106 924	31 514	1 013 366	0,69

* Úplná soběstačnost = 1,000; pomoc několik hodin = 0,667; celodenní pomoc = 0,333; nesoběstačnost = 0,000

Míra soběstačnosti má čtyři základní úrovně (kromě odpovědi „není známo“), přičemž **nejvyšším podílem se vyznačuje úplná soběstačnost (41,3%), následovaná mírou soběstačnosti v podobě pomoci několika hodin denně (31,4%)**. S větším odstupem za nimi se pak vyskytuje celodenní pomoc – 4 až 12 hodin denně (13,6%) a nesoběstačnost – cca 24 hodin (10,6%). Rozdílovou hodnotou do celku jsou odpovědi „není známo“ (3,1%).

Z hlediska pohlaví u třech měř nesoběstačnosti se ukazuje, že **méně soběstačné jsou ženy**. Z této skutečnosti i pak návazně vyplývá **nižší průměrná míra soběstačnosti u žen (0,66)** oproti mužům (0,72), kdy **celkový průměr je 0,69** (poznámka – při výpočtu průměrných měř soběstačnosti byla z výpočtové základny vyloučena data ze sloupce „není známo“, aby nedošlo ke zkreslení tohoto důležitého indikátoru). Z hlediska věku jsou nejvíce zastoupeny nejvyšší věkové kategorie. Z pohledu měř nejtěžšího postižení se tři míry nesoběstačnosti v absolutním vyjádření nejvíce vyskytovaly **u středně těžké a těžké míry postižení**.

Pro lepší orientaci v právě uváděné problematice uvádíme níže ještě navíc výstupy získané ze šetření, týkající se průměrné míry soběstačnosti podle pohlaví a věku, v grafickém vyjádření.

Graf č. 6: Průměrná míra soběstačnosti podle pohlaví a věku

3.8. Pobírání dávek sociálního zabezpečení osobami se zdravotním postižením

Různé dávky sociálního zabezpečení, poskytované osobám se zdravotním postižením, jsou na jedné straně nesporně potřebné k zajištění základních funkcí běžného života těchto handicapovaných občanů, ale na druhé straně je rovněž nutné tuto výdajovou položku státního rozpočtu ČR v maximální možné míře legislativně upravit tak, aby nedocházelo k jejich zneužívání. Takový stav pak má za následek to, že se v potřebné míře a čase nedostávají takto účelově určené finanční prostředky k adresátům dávek, kteří by měli být výlučně jejich oprávněnými příjemci.

Před vlastním vyhodnocením dat je nutné opět jako v některých předchozích částech této analýzy zdůraznit skutečnost, že v šesti základních skupinách poskytovaných dávek sociálního zabezpečení se poměrně často vyskytuje možnost jejich vícenásobného pobírání, což vyplývá i z upřesnění v názvu tabulky (možnost více odpovědí).

Tabulka č. 21: Pobírání dávek sociálního zabezpečení podle pohlaví a věku (možnost více odpovědí)

	Dávky sociálního zabezpečení											Celkem zdravotně postižených osob	Podíl osob pobírajících sociální dávku/y	
	Nepobírá žádnou sociální dávku	Pobírá	v tom: charakter dávky *											není známo
			invalidní důchod pro invaliditu			jiný důchod z důchodového pojištění	příspěvek na péči	příspěvek na mobilitu	státní sociální podpory	pomoci v hmotné nouzi				
			1. stupně	2. stupně	3. stupně									
Pohlaví														
muži	87 081	355 979	26 879	32 031	86 525	166 526	90 997	56 328	17 422	3 392	69 701	512 761	80,3	
ženy	64 204	437 057	28 106	27 060	66 999	249 776	141 136	73 061	19 674	3 205	63 651	564 912	87,2	
Celkem	151 285	793 036	54 984	59 091	153 524	416 302	232 132	129 389	37 097	6 597	133 352	1 077 673	84,0	
Věková skupina														
0 - 14	31 164	27 498	373	417	501	62	20 710	2 554	10 860	1 693	5 645	64 307	46,9	
15 - 29	22 112	36 013	2 891	6 193	18 464	277	10 475	4 245	4 066	1 349	7 149	65 143	62,1	
30 - 44	21 006	78 227	15 136	14 931	44 389	1 186	15 214	10 458	5 876	1 569	10 738	109 947	78,8	
45 - 59	39 595	140 056	31 365	30 649	65 546	8 511	14 502	17 231	4 752	1 336	27 372	206 891	78,0	
60 - 74	29 604	256 544	5 220	6 696	23 807	197 550	51 447	43 910	5 472	345	47 064	333 211	89,7	
75 +	7 936	254 699	0	205	817	208 716	119 784	50 991	6 070	305	35 539	298 174	97,0	
Celkem	151 416	793 036	54 984	59 091	153 524	416 302	232 132	129 389	37 097	6 597	133 507	1 077 673	84,0	

* Jedna osoba může pobírat i více dávek

Tabulka je členěná do tří základních částí (nepobírá žádnou sociální dávku, pobírá některé z dávek sociálního zabezpečení a možnost „není známo“), které dohromady dávají hodnotící základnu (100%). Z uvedených hodnot pak vyplývá, že **nejsilněji zastoupenou skupinou je část „pobírá minimálně jednu z dávek sociálního zabezpečení“ (73,6% - počítáno jako podíl osob pobírajících minimálně jednu z dávek sociálního zabezpečení na celkovém počtu osob se zdravotním postižením, tedy bez odpočtu možnosti „není známo“), na dalším místě pak možnost „nepobírá žádnou sociální dávku“ (14,0%) a poslední je možnost „není známo“ (12,4%).**

Na tomto místě je ale třeba zdůraznit, že možnosti pobírá minimálně jednu z dávek sociálního zabezpečení, jakožto souhrnného sloupce ve výši 793 036 osob, odpovídají data u pohlaví a věkových skupin pouze jedné jediné pobírané dávce. **Podíl osob pobírajících minimálně jednu z dávek sociálního zabezpečení** (počítáno ve dvou krocích podle předem stanoveného algoritmu; po eliminaci údajů ze sloupce „není známo“) **je 84% z celku** (z toho podíl žen je 87,2% a mužů 80,3%). Z pohledu pohlaví je výrazně vyšší zastoupení žen pobírajících minimálně jednu z dávek sociálního zabezpečení (55,1% oproti 44,9% u mužů) a z hlediska věku je nejvyšší zastoupení u tří posledních věkových skupin, tedy od 45 let výše.

Pokud však budeme hodnotit **pobírání dávek sociálního zabezpečení z hlediska reálného stavu, kdy poměrně velká skupina osob se zdravotním postižením pobírá souběžně více dávek**, pak namísto 793 036 zdravotně postižených osob pobírajících minimálně jednu z dávek sociálního zabezpečení dojdeme k součtové hodnotě 1 089 116, odrážející současné pobírání dávek. Z toho následně vyplývá, že **na jednu osobu pobírající minimálně jednu z dávek sociálního zabezpečení připadá 1,37 dávek**. Podíváme-li se z tohoto hlediska na vnitřní skladbu možných dávek sociálního zabezpečení, zjistíme, že **na prvním místě je jiný důchod z důchodového pojištění**, což jsou ty nejfrekventovanější formy důchodů (starobní, vdovský resp. vdovecký a sirotčí), a činí **38,2%** z celku 1 089 116 všech možných dávek; na dalších místech pak jsou: **příspěvek na péči (21,3%), invalidní důchod pro invaliditu 3. stupně (14,1%), příspěvek na mobilitu (11,9%)**, přičemž zbyvající formy dávek sociálního zabezpečení činí součtově 14,5%.